

บทละครเรื่องรามเกียรติ์

ตอนพระรามเดินดง

พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ณ วัดพุทธมณฑลราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

บทละครเรื่องรามเกียรติ์

ตอนพระรามเดินดง

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ณ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

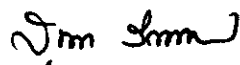
คำนำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับพระมหากรุณาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวายยังพระอารามหลวงอีกวาระหนึ่งในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธาน ณ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร นับเป็นสิริมงคลอันสูงยิ่งแก่ชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้ร่วมเฝ้าทูลละอองพระบาทโดยถ้วนหน้า

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เชิญชวน ประชาคมจุฬาฯ ตลอดจนองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในอาณาบริเวณใกล้เคียง ร่วมเป็นเจ้าของภาพดั่งที่เคยปฏิบัติมา สำหรับเงินซึ่งผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมทำบุญสมทบ ถวายเป็นพระราชกุศล จักได้นำไปใช้ในการสร้างศาลาจำนวน ๒ หลัง ณ บริเวณ ใกล้เรือนพระศรีมหาโพธิ์ในวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องใน โอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา และ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๔ พรรษา

ในโอกาสนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกจำนวน ๒ เล่ม เล่มหนึ่งกล่าวถึง ประวัติความเป็นมาและพุทธศิลป์ที่สำคัญในวัด ปทุมวนารามราชวรวิหาร อีกเล่มหนึ่งคือบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนพระรามเดินดง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเป็นหนังสือทรงคุณค่า เป็นอาทิธรรมบรรณาการเพื่อ เป็นอัฐประโชยน์แก่สาธุชนทั่วไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้รับพระมหากรุณาเชิญผ้าพระกฐิน พระราชทาน ขอเชิญชวนทุกท่านพร้อมใจกันน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายกุศล อันพึงบังเกิดมิในทุกส่วนแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และขอให้ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญกุศลในครั้งนี้ได้รับอานิสงส์โดยทั่วกัน

(ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุชาติ กีระนันท์)

อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนพระรามเดินดง
พระบรมราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช
โปรดให้พิมพ์ ปีมะแม พ.ศ. ๒๔๖๒

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

คำนำ

ในกาลระ^๕ ข้าพเจ้าได้มีอายุครบ ๖๔ ปี แดจะ
 ย่างเข้าในปีที่ ๖๕ คือไป แดอายุได้ดวงมาแด^๕
 ระดมด้วยพระชนม์พรรษาพระบาทสมเด็จพระรา-
 มาธิบดีศรีรัตนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัว ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีที่ได^๕มีอายุยังยืนมาโดย
 สวัสดิภาพ แดได้ระฤกถึงการที่ไต่เจ็บไข^๕มาแต่
 ก่อน ๆ อันเป็นที่น่ากลัวจะไม่ตลอดมาไต่^๕นั้นก็
 หหลายครั้ง แด^๕ยังเ็นกตบ^๕หายเป็นปรกติมาตลอด
 ได้ ทั้งมีความระฤกถึงพระกรณาธิคุณแห่งบพ
 การไต่^๕มีมาแด^๕เป็นอย่างยิ่งนั้นด้วย จึงไต่^๕ตั้งใจที่
 จะบำเพ็ญการ กุศลของพระเศ^๕พระคุณในพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสิ่งซึ่งเป็น
 ตำราณประโยชน์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติยศแด
 เป็นที่ระฤกในมวงคตอภิตักธิคดีมัย แดการซึ่ง
 อายุข้าพเจ้าไต่^๕ครบ ๖๔ ปีบริบูรณ์ ตรงกับวันที่

๓๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๒ ซึ่งเป็นฤดู
 บรรจบรอบปีคำนวณตามสุริยคติกาต แต่ในธรรมเนียมนิยม
 เวลานักเป็นธรรมเนียมคชนอย่างหนึ่ง คือพิมพ์หนังสือแจก
 ข้าพเจ้าจึงคิดว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นพระราชนิพนธ์
 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแจกกัน เพื่อได้เชิดชู
 พระเกียรติยศให้ต้องด้วยมงคลสมัย จึงได้ไปทูล
 แก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ
 อดิเทพมหาดไทยพระสมุทวชิรญาณ จึงทรงพระ
 เมตตาแนะนำคัดลอกได้พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์
 ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งได้เล่นละครในครั้งนั้น และตัว
 ข้าพเจ้ายังเคยได้เห็นเคยเห็นเล่นครั้งใหม่
 หลายครั้ง แต่ตัวฉบับก็ยังไม่เห็นแห่งหนึ่งแห่งใด
 พิมพ์ ข้าพเจ้าจึงรับพิมพ์พระราชนิพนธ์เรื่อง
 นี้ได้ถวายแก่เจ้าพระยาพิชัยดาบหัก เจ้าพระยา
 แฉกแก่ญาติมิตรเป็นของไมตรีจิตร์ส่วนหนึ่ง กับ

ทรงถวายแก้หอพระสมุดสำหรับพระนคร เป็น
 อุปกรณ์การแก้หอพระสมุดวชิรญาณ เจริญพระ
 เกียรติยศในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัวอิกส่วนหนึ่งนั้นด้วย ข้าพเจ้าขอทูลส่งวนกศ
 ฎได้มาเพื่อบริการแก่ท่านทั้งหลาย ผู้ที่ได้มีเมต
 ธิ์ตรศอกกับมีทได้อ่านหนังสืออื่น ขอให้ท่านท
 รมวงมีความเจริญด้วยชนมายุ วรรณะ ศุขะ พละ
 จงทุกประการเทอญ

ป. อินทปด

วันที่ ๓๕ มีนาคม พ. ศ. ๒๔๖๒

บทละครพระราชนิพนธ์
เรื่องรามเกียรติ์แปลงใหม่ในรัชกาลที่ ๔
ตอนพระรามเดินดง

ทำ เมื่อ^๕นั้น พระหวิงษ์ทรงสัตว์ดีดินาถา กับ
โอมภักดีดีศา ทั้งพระดักษณ์อนุชาดาวรรณ
แต่ตั้ง^๕แต่เวดาราตรี จนรวี่แจ่มแจ้งแดนฉัน
ก็ถ่วงเข้าเขตรแคว้นแดนอรัญย์ ค้างพากันเดินดง
พงไพร ๑ & คำ ๑ เพลง

ร้อง คือ^๕เนินร้อนแรมมาหลายราตรี บรรดผู้^๕มั่งนที
กว้างใหญ่ ชื่อ^๕โคงมหาคงคาโดย น้ำไหลทุก
ฉันพื้นประมาณ ดำมกระษัตริย์เหนื่อยอ่อนเข้า
ผ่อนพัก นิ่งดำนักร่มไทรไพศาล คิดจะข้ามวัง
วนของธาร แต่^๕กันดารพ่วงแพนาวา ๑ & คำ ๑
เจรจา

เรื่องรามเกียรติ์

๑ มาจะกด้าวบทยไป ถึงกษัตริย์พรานไพรใจกตัญญู
 อยู่ในบุรีรัมนครา ภูผาต่อมรอบเบ้นขอบคัน หน้า
 ใจบาปหยาบช้ำดำหืด ชำดัดตัวเดียงชีวิตครไม่คิด
 พรัน ไม่รู้จักเดือนกติกขวัน ตั้งเกดกนรัฐคิดมดัด
 ไปไม้ ไนสโคงจิงหวัดนที ใครจะไปย่ายกมิได้
 มีพวกบริวารตั้งพรานไพร การชนนำไม้ก็เชียว
 ชานู วันหนึ่งจิงดำริหครครัก จะดำได้โคถึก
 กษัตริย์ แต่งตัวเจ้าจรจัดรพธำหรับพราน จับ
 รนุทยานรับมา ๑ ๘ คำ ๑ กตม
 ๑ ครนถึงกนเคชชุนมมุประชุนพด ก็ปีนป่าขันบน
 คันพฤกษา เป้าหลอดสำคัญเป็นลัญญา เดียง
 ดันดันป่าแฉวัน ๑ ๕ คำ ๑ เป้าหลอด
 ๑ บัดนั้น บริวารพรานป่าพนาถกันท์ พังเดียง
 เกยจำปนสำคัญ ก็พวกกันชุนมมุณจิงไป ๑
 ๕ คำ ๑ อรเชฐ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ บัณฑิต^๕ กุณ^๕ผู้ตงกายเป็นนายใหญ่ ยินดี
ดงถาณตนจากต้นไม้ พาบบริวารพรานไพรเที่ยว
มา ๗ ๒ คำ ๗ เขต

๑ เห็นหมวดหมูโคกักมฤคิ หมูหมี่กวางทราย
กระต่ายป่า ก็ให้ร้องก้องสนั่นอริญา เดียวได้
มฤคาในดงดอย ๗ ๒ คำ ๗ เขต

๑ มาถึงยังฝั่งตโตงคงคาโดย พอแต่ไปเห็นองค์
พระทรงศร ทังพระดักษณ^๕กัศคิ^๕ทชฎ^๕ทชิรอน
กับขีวรองศักดิ์คานารี นังอยู่ยังฝั่งมหาตาคเรศ
บุษฐานทรงเพ็ชเป็นฤษี งามดมายคต้ายองค์
พระศุภี กับโฉมศรีนวดอนงคองค้อมา จึงด้อม
เดินเลียบเคียงไปมัยมอง ค่อยแหวกช่องพุ่ม
ไม้ใบหนา พิศวงทรงส่ามกระษัตรา ประหนึ่งว่า
จะด้อมส่มประดี ๗ ๒ คำ ๗

๑ บัณฑิต^๕ ฝ่ายพวกพรานป่าพนาศรี เห็นตาม
องค์ทรงเพ็ชเป็นโยคี มีศรีเจ้าวภาคย์ทะกถกัน

เรื่องรามเกียรติ์

พิศโฉมพระองค์ทรงศร งามดำทึบกรรวิงศ์
อันองค์อนุชาดาบรรณ งามดั่งพระจันทร์อำไพ
คุโฉมนางคาบคินี งามนักไม่มีที่เปรียบได้ ยัก
เยียดเยียดเคียดกันเข้าไป คุพระภูวไนยไม่วาง
คา ๑ ๖ คำ ๑

๑ บัดนั้น ฤๅนนายใหญ่ใจกล้า ให้คิดจิตรคิด
เกรงกัศคา องค์พระจักราเรืองฤทธิ์ อยาก
เคารพรักใครในเบ้องบาท คุ้มอำนาจหริรัักษ์
จักรกฤษณ์ จึงเข้าไปอภิวันท์อัญชิต คุ้ม
จิตรรักองค์พระทรงไชย แด้วถวายนำผิงกับเนอ
ทราย ทั้งปลาดกรายอย่างคัวเคิบใหญ่ จึงถาม
นามพระภูวไนย ว่าชาวไพรฤาอยู่ในบุรี เปน
หน่อเนื้อเชือกกระษัตริย์ชคยา ฤาพ่อค้ำพานิร
เศษฐี ไฉนมาอยู่ยังผิงนที บ้านนกถนน
ต้นเท่หนัก ๑ ๘ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

โคเล่นทาง ^๕เมื่อนั้น พระนารายณ์ฤทธิรงค์ทรงจักร
 ได้ฟังพรานทูลความถามทัก จึงเบือนภักตร์ผินผัน
 มาบัญชา ว่าเราฤกษ์คือไอรด์เอกองค์ ท้าวทศรถ
 ดุริวงษ์ทรงยศดา คัวเรานี้มีนามรามมา อยู่กรุงศรี
 อโยธยาพระนคร นั้นดีคาโฉมงามทรามดวาคี
 เปนองค์เอกอรรคราชดวงดมว นั้นองค์เรากุรีวิตร
 ร่วมมิตร นามกรพระดักษณ์ทรงศักดิ์คา พระ
 บิคุรงค์จะประทานเราผ่านเมือง ให้รุ่งเรืองปลุก
 ผั่งเป็นผั่งฝา แค้นางไทยเกษียรอดัจจา ให้ดูดยา
 เป็นประธานผ่านบุรี เกรวับดีคยุดัจริคพระบิคุเรศ
 จึงตะเพศบวรถือเป็นฤกษ์ จะท่องเที่ยวอยู่ในน้ำ
 ทนาคี ดิบดีมีจึงจะคืนเข้าเวียงไชย ท่านมีนาม
 โฉนหนอเราอรอถาม นิคมคามเรตรแคว้นอยู่แดน
 ไทน์ เมตคาคัวช่วยดั่งเราตรงไป แคพอให้ถึง
 ยิงผั่งกงคา ๑ ๑๒ คำ ๑ เจรจา

เรื่องรามเกียรติ์

๑๒ บดินทร์ นายกษัตริย์เหี้ยมหาญพรานป่า ได้ฟัง
 องค์ทรงธรรมบัญชา ให้ถอดอินคันทนุราพันทิว
 ดงตำพระสุริวงษ์ทรงสวัสดิ์ ตำกระษัตริย์ซึ่ง
 บำรุงทุกกรุงศรี นิจาเอ๋ยเคยอยู่ในบุรี ไชยครา
 นียากแก่นแค้นกันดาร ขรยว่าเวรามาแต่หลัง
 ค้องจากวงเวียนป่าพนาสาร จึงกมเกด้าประนค
 บทมady แล้วทุดชัตคัตถานพระผ่านฟ้า จงอยู่
 ด้วยข้าพระองค์ผู้จงรัก จะได้ช่วยพิทักษ์รักษา
 ข้าชื่อพรานกษัตริย์มีเบญญา ขอร้องบาทมุดิกา
 พระภุช ๑ ๘ คำ ๑

๑๓ เมื่อนั้น พระนารายณ์สุริวงษ์ทรงศรี ได้ฟัง
 คำพรานป่าว่าจึงอ่อน พระภุชกรดีดคอบท่าขอบ
 ใจ ซึ่งจะให้เรานักพักอยู่นี้ โทษบุรีเขาจะรู้
 ไม่อยู่ได้ เกรงผู้คนชาวประชาจะไป ไหนจะ
 ได้จรงรมภาจนา แม้นที่ใดไหนดังคิดับแดง เป็น

เรื่องรามเกียรติ์

ตำแหน่งฤๅษีชู้มา จะไปอยู่สร้างพรตจรรยา ให้
 เปนผาคูกุดำราย ๑ ๖ คำ ๑

๑ บัดนั้น กุชัณพรานไพร่ใจหาญ ได้ฟังมธุรส
 พจมาน แล่นส่งสารส่งท่อนถอนใจ ด้วยแสน
 รักภักดีในเบื้องบาท เปนมียาจที่จะชดพระองค์
 ได้ จึงสั่งเหล่าบริวารพรานไพร่ ให้เร่งไปช่วย
 กันถอยเรือมา ๑ ๔ คำ ๑

๑ บัดนั้น ฝ่ายหมู่บริวารพรานป่า ได้ฟังนายตั้ง
 คดีก็รีบวิ่ง ชอนกันมาจับบั้งณอนตาม ๑ ๕ คำ ๑

เชลล เสรจ

๑ ครั้นถึงที่ถอยเรือผู้ถวาย บ้างถ่อบ้างพาย
 ขงหม่าม มาประทับแทบท้าวชดชาร คอย
 พระอวการเสด็จจร ๑ ๖ คำ ๑

๑ บัดนั้น กุชัณนายพรานชาญสมุทร จึงทูลพระ
 จักรกฤษณ์ฤทธิรอน ซึ่งภูธรจะข้ามทวี ข้าจะ

เรื่องรามเกียรติ์

พาทั้งสามสู่วังษ์ ไปประสพพบองค์พระฤๅษี ชื่อ
 ภารทวาชมุนี อยู่ยังที่ปากฝั่งคงคา ฯ ๕ คำ ฯ

๑ เมื่อเห็น พระจักรวรรคแก้วแฉวงเงหา ได้ฟัง
 คำย่นด่ปรีดา จึงชวนตั้งกระษัตราดาวรรณ
 เสด็จออกจากร่มพระไทรใหญ่ งามวิไลดั่งเทพ
 รั้งสรรค ุรยาครนาตกรจรจริต ตามกันมาดง
 นาวา ฯ ๕ คำ ฯ เพลงช้า

๑ บัดนั้น นายกษัตริย์เหียมหาญพรานป่า ให้
 กัดฉากปากคีตะนาวา ชำมตรงคงคาวารี ฯ
 ๒ คำ ฯ ได้

๑ เมื่อเห็น พระหริวงษ์ทรงสวัสดิ์ศรีคมี ทั้งพระ
 ดักษณีนางดีดานารี ค่างย่นด่เข้ามาในตำคร
 อันดวงพระสุริยงก็ทรงกลด บังบรคมีดีอ่อน
 อ่อน พระพายพัดพานาวาจร พระศรีกรชม
 ปดาในวาริน ฯ ๕ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

จำปาทองเทศ เป็นหมู่หม่มคู่เคียดักดังว่า ย่างค้าย
 ค้ายคามมหาชาติสินธุ์ ปราดว้ายว้ายเต็มไคด
 กิณ บ้างโตคั่นตางมีจัญผากันจร เหล่าคาง
 เบือนเค็ดอนคดอยชนดอยดอง ตรีเพ็ญทองเคียด้า
 คู่สีโมสร ปราดกรายว้ายแหวกดำคร พระสีกริช
 ชวนให้นางดู ฉนากว้ายเว็ยพอนปนดตาม เหล่า
 เนื้ออ่อนพรอนพรมตามคู่ แก้มช้ำดำกิ้นสินธุ์ ทัง
 ราชุเหราหน้าคน โตมามุดมุดพ่นชดสินธุ์ เท็ยว
 หากินกตอกกตบคุดับต้น มังกรเด็ยวหันเห็ยน
 เว็ยพอน ฝูงเงือกหน้าร้ายปนกับปราดวัพ บรรดา
 เหล่ามีจัญในอวรี อ้ายรีตามตะตอกกระฉอก
 ฉาน เหมือนจะช้อยส่งพระอวการ ถึงรัตน
 ผั่งฟักคองศา ๖ ๓๖ คำ ๗ ได้

ราช บดินน จึงกษัตริพรานไพรใจกต่า ครนถงผั่ง
 กี่มัจจา ส่งหม่มพรานป่าโยรี ชาวเจ้าทงปอง
 จงเหยดอยู่ กอยศคนทางชน แม่นมอวีราชไพร

เรื่องรามเกียรติ์

จงสู้เสียชีวิตรักษาให้ไป ตั้งแต่เริ่มตามกระษัตริ
มาคัมภีร์ทางใหญ่ ยันตัวกฤษณ์พรานไพร นำ
องค์ภวไฉยเสด็จจร ๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อหน พระนารายณ์สูริวงษ์ทรงศรี กับพระ
ดกษณ์นางดีดาบงอร กรายกรไปตามพนาพา ๑
๒ คำ ๑ พระยาเดิน

๑ บัดนี้ กฤษณ์พรานไพรใจกล้า นำตาม
กระษัตริย์เสด็จมา ถึงอาศรมศาลาพระอาจารย์
๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อหน พระทรงภพดบโดกยทุกสถาน ชวน
พระดกษณ์ดีดาบพาด เข้าไปมัสการพระมุนี
๑ ๒ คำ ๑ เต็ม

๑ เมื่อนั้น พระภารทวาชฤกษ์ เห็นนายพราน
นำพนาดี นำพระจักร์เสด็จมา กับพระดกษณ์
ฤทธิรทนุชนารถ ทงดีดาเยอราชเด่นหา บุตร
ท้าวลศร์ดกระษัตริฯ กิ่งการพวงคนาคต ซึ่ง

เรื่องรามเกียรติ์

ทรงเพศ^{๕๕๗}ฤๅษณ์เณ ^{๕๕๘}จะว่าเสี้ยกรุงไกรก็เห็นผิด
 อันหมู่พาดำ^{๕๕๙}จามิตร ^{๕๖๐}ใครจะรอกต่อฤทธิ์ก็ไม่มี
 คิดแต่จึ่งกด^{๕๖๑}ดาจมาจร ^{๕๖๒}ดูราพระรามเรื่องศรี โฉน
 จึ่งทรงเพศ^{๕๖๓}เป็นโยคี ^{๕๖๔}จะบุรีเดินทางมากถางไพร
 แด่นระกำดำปากแต่^{๕๖๕}ด้ามองค ^{๕๖๖}จตุรงค์โยธา^{๕๖๗}ก็หา
 ไม่ ^{๕๖๘}ฤๅษณ์เมืองเคื่อง^{๕๖๙}รำคาญ^{๕๗๐}ประการใด ให้
 ส่ง^{๕๗๑}ไสย^{๕๗๒}เห็ด^{๕๗๓}อด^{๕๗๔}พัน^{๕๗๕}ประมาณ ^{๕๗๖}ฯ ๓๐ คำ ๗

๑ ^{๕๗๗}เมื่อ^{๕๗๘}น ^{๕๗๙}พระ^{๕๘๐}จักร^{๕๘๑}ผู้^{๕๘๒}ปรีชา^{๕๘๓}หาญ ^{๕๘๔}จึ่ง^{๕๘๕}แจ้^{๕๘๖}จวรรด
 แก่มหา^{๕๘๗}ลี^{๕๘๘}ท^{๕๘๙}ชา^{๕๙๐}จารย์ ^{๕๙๑}ทุก^{๕๙๒}ประการ^{๕๙๓}เด^{๕๙๔}ร์^{๕๙๕}จ^{๕๙๖}ตั้ง^{๕๙๗}แต่^{๕๙๘}เดิม
 มา ^{๕๙๙}ซำ^{๖๐๐}บ^{๖๐๑}ด^{๖๐๒}ค^{๖๐๓}ย^{๖๐๔}ท^{๖๐๕}รง^{๖๐๖}ฤ^{๖๐๗}ท^{๖๐๘}ษ^{๖๐๙}ม^{๖๑๐}ค^{๖๑๑}ร^{๖๑๒}ค^{๖๑๓} ^{๖๑๔}จึ่ง^{๖๑๕}ตะ^{๖๑๖}เพศ^{๖๑๗}ท^{๖๑๘}ร^{๖๑๙}
 พร^{๖๒๐}ค^{๖๒๑}เป^{๖๒๒}น^{๖๒๓}ช^{๖๒๔}ี^{๖๒๕}ป่า ^{๖๒๖}ออก^{๖๒๗}มา^{๖๒๘}อยู่^{๖๒๙}น^{๖๓๐}ำ^{๖๓๑}เพ^{๖๓๒}ญ^{๖๓๓}ภ^{๖๓๔}า^{๖๓๕}ว^{๖๓๖}นา ^{๖๓๗}ไป^{๖๓๘}ก^{๖๓๙}ว่า
 จะ^{๖๔๐}คร^{๖๔๑}บ^{๖๔๒}ด^{๖๔๓}ี^{๖๔๔}บ^{๖๔๕}ด^{๖๔๖}ี^{๖๔๗} ^{๖๔๘}ฯ ๔ คำ ๗ เสร^{๖๔๙}จ^{๖๕๐}

๑ ^{๖๕๑}เมื่อ^{๖๕๒}น ^{๖๕๓}พระ^{๖๕๔}ภ^{๖๕๕}า^{๖๕๖}ร^{๖๕๗}ท^{๖๕๘}ว^{๖๕๙}า^{๖๖๐}ฤๅ^{๖๖๑}ษ^{๖๖๒} ^{๖๖๓}ได้^{๖๖๔}พ^{๖๖๕}ง^{๖๖๖}เด^{๖๖๗}่า^{๖๖๘}เท^{๖๖๙}ร์^{๖๗๐}
 ส่ง^{๖๗๑}ส^{๖๗๒}าร^{๖๗๓}แ^{๖๗๔}่น^{๖๗๕}ท^{๖๗๖}ว^{๖๗๗} ^{๖๗๘}จึ่ง^{๖๗๙}พ^{๖๘๐}า^{๖๘๑}ท^{๖๘๒}ี่^{๖๘๓}ส^{๖๘๔}ร^{๖๘๕}ร^{๖๘๖}เด^{๖๘๗}ร์^{๖๘๘}ญ^{๖๘๙}เจ^{๖๙๐}ริ^{๖๙๑}ญ^{๖๙๒}พ^{๖๙๓} ^{๖๙๔}ซึ่ง
 ท^{๖๙๕}ด^{๖๙๖}า^{๖๙๗}น^{๖๙๘}ร^{๖๙๙}ัก^{๗๐๐}บ^{๗๐๑}ด^{๗๐๒}ค^{๗๐๓}ย^{๗๐๔}ม^{๗๐๕}ค^{๗๐๖}ร^{๗๐๗}ง^{๗๐๘}ค^{๗๐๙} ^{๗๑๐}อา^{๗๑๑}จ^{๗๑๒}อง^{๗๑๓}ด^{๗๑๔}ัง^{๗๑๕}พ^{๗๑๖}ร^{๗๑๗}ช^{๗๑๘}า^{๗๑๙}ไ^{๗๒๐}กร^{๗๒๑}ส^{๗๒๒}
 จะ^{๗๒๓}ป^{๗๒๔}ร^{๗๒๕}าก^{๗๒๖}ฏ^{๗๒๗}พ^{๗๒๘}ร^{๗๒๙}ษ^{๗๓๐}ค^{๗๓๑}อ^{๗๓๒}จ^{๗๓๓}า^{๗๓๔}ย^{๗๓๕}จ^{๗๓๖} ^{๗๓๗}ถ^{๗๓๘}ก^{๗๓๙}า^{๗๔๐}ว^{๗๔๑}ร^{๗๔๒}ย^{๗๔๓}น^{๗๔๔}ย^{๗๔๕}ง^{๗๔๖}เป^{๗๔๗}น

เรื่องรามเกียรติ์

มังกด อยู่ที่นั่นเกิดศุโฆระ โหฐาน แล่นดำราย
 ฟ้าท่ามตามถ ทั่วศาตาอาศรมก็ชอบกต ไม่
 ขัดสนอศคักคอกนัดดา ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระทรงตั้งขึงองค์ทรงศึกษา จึง
 เคารพบนอบคอบวาจา ซึ่งเมตตาหาหนวักขัก
 ขวนไว้ แต่ขัดสนจนจิตรเป็นนักษา เกรงจะ
 แจ้งกิจจาถึงกรุงใหญ่ เพราะทางนั้นไกลกับ
 เวียงไชย ที่ไหนจะได้สร้างในทางพรต ขอลา
 เบื้องบงกชบทศรี พระมุนีมหาดาบศ ไปยัง
 หิมวันต์บรรพต จะได้งดอดใจภาวนา พตาง
 ดำรัสตรีตั้งกูขันพราน ท่านผู้คนชำนาญในย่าน
 ไม้ จงพาพวกพรานไพร่ใจเมตตา กัดบิ้น
 เคาหาให้ดำราย ฯ ๘ คำ ฯ

๑ บัดนั้น กูขันพรานป่ากล้าหาญ ได้ฟังมธุรส
 พจมาน จึงกราบกรานทูลตอบด้วยภักดี อัน
 พวกข้าจะขอรองรับองบาท พระศรีภูกวนารดเบื้อง

เรื่องรามเกียรติ์

ศรี ครอบคลุมทางมรคาพนาถิ์ แม่น้ำไพร่ตวนตาม
 คิดตามมา จะเข้าค้ำต่อฤทธิไม่คิดกาย กว้า
 จะวายซึ่งวังตั้งฮาริ์ ว่าแจ้งกรามกัมบังคมตา
 ขอนเหล่าพรานปากดัมไป ๑ ๖ คำ ๑ เชิด

๑ เมื่อหน้ พระตามศัทรงญาณอาจารย์ใหญ่ ได้
 พังวาก็เอาโดย ที่ในสามกระษัตริย์สุริวงษ์ จึง
 อ่านซึ่งพระเวทวิทยา แด้วโรยรินคงคาให้โล่ง
 สรง จงมีเดโชไชโยในนครกั เจ้าจงทรงศรี
 สวัสดิ์กัจจัดไทย ๑ ๕ คำ ๑

๑ แด้วยกหัตถ์ชบออกมรคา ว่าข้างทิศบูรพา
 เฉียงใต้ เปนที่ระโหสูนล่ำรายใจ ด้วยป่า
 ใหญ่ไม่สูงร่มชิด หนทางไปได้จักหกโยชนกั
 กัจะถึงพระสร้งกัณกัสิทธิ์ เรอพนเขยอชานใน
 การฤทธิ สัจรวมจิตรบำเพ็ญภาวนา ๑ ๕ คำ ๑

๑ เมื่อหน้ พระศรีภพตบโศกนาคา กัมบังคั
 พระลักษณเณางธิดา วันทารับพรด้วยขินดี แด้ว

เรื่องรามเกียรติ์

มัสการดาพระคาบศ^๕ แน่กำหนดแนวทางกลาง
วิถี^๖ ออกจากอรัญญู^๗ จรด^๘ไปตามพนาโดย

๑ ๔ คำ ๑ เซ็ด

๑ ครน^๙องจิงเห็นอาศรม ได้^{๑๐}ร่วมพฤกษาโคกใหญ่
ด้ามกระษัตริย์^{๑๑}ก็พากันเข้าไป บังคมไหว้พระมหา
นักพรต ๑ ๒ คำ ๑ เด่มอ

๑ เมื่อน^{๑๒}น ฝ่ายพระสร^{๑๓}งศ์คาบศ^{๑๔} ครันเห็นด้าม
กระษัตริย์^{๑๕}เรื่องยศ^{๑๖} เข้ามาประนค^{๑๗}อัญชดี^{๑๘} จิง
กต่างด^{๑๙}นทร^{๒๐}อันอ่อนหวาน แด^{๒๑}นส่งสาร^{๒๒}โหมงาม
ทั้ง^{๒๓}ตามศรี^{๒๔} วันเมื่อเจ้าทรงพรต^{๒๕}เปนโยคี^{๒๖} คาน^{๒๗}
รู้^{๒๘}แล้วจิงรับมา คิดว่าจะไม่มี^{๒๙}ที่อาไศรย^{๓๐} จิง
ทำ^{๓๑}คำดาใหญ่ไว้^{๓๒}คอยท่า จงอยู่^{๓๓}สร้างพรต^{๓๔}พรหม
จรรยา^{๓๕} จำ^{๓๖}ริญทางภาวนา^{๓๗}ให้ถาวร ๑ ๖ คำ ๑

๑ เมื่อน^{๓๘}น พระจักร^{๓๙}ภฤช^{๔๐}ณ^{๔๑}ฤทธิ^{๔๒}รงค์^{๔๓}ทรงศร^{๔๔} นบ
น^{๔๕}วค^{๔๖}ษ^{๔๗}ฐ^{๔๘}ิต^{๔๙}กร^{๕๐} จิง^{๕๑}ตร^{๕๒}ัด^{๕๓}คอบ^{๕๔}น^{๕๕}ทร^{๕๖}ไป^{๕๗}ทันใด^{๕๘} ซึ่ง^{๕๙}
ไป^{๖๐}ร^{๖๑}ค^{๖๒}ช^{๖๓}ว^{๖๔}น^{๖๕}น^{๖๖}ค^{๖๗}ค^{๖๘}ด้วย^{๖๙}การ^{๗๐}บุญ^{๗๑} ขอบ^{๗๒}พระ^{๗๓}คุณ^{๗๔}ไม่มี^{๗๕}ที่

เรื่องรามเกียรติ์

เปรียบได้ แต่เห็นว่าทนนไช ก็ยังโกธกนอยู่
กับบุรี เห็นพระพรตจะไม่ฟังมารคร จะตาม
มาจึงวอนจุจ ขอพระองค์จงอยู่ส่วสดี หลาน
นี้จะดาพระอาจารย์ ๑ ๖ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น พระมุนีผู้ปรีชาหาญ คิดอาใจโยใน
พระอวตาร แล่นส่งสารไม่ยอกให้จากไป จึง
อ่ากาชวนไว้ด้วยใจรัก จะใครให้ดำเนินกอยู่ใกล้
ใกล้ แล่นทราจของไม่ต้องใจ จะแนะไปให้
อยู่สำราญ ที่หาดงเวดลคฤกิริ มีศาลาเป็นที่
ระโหฐาน ถ้วยชดชวยมาบนลาด ภูมีฐาน
รอบคอบขอบกลอง ลุงลูกหมากกรอกไม้ฉนวนมีศ
กระจันสำรับมาลวดผด มรกตห้ายไขษณ์จรด
มีก้านเพชรเป็นง่ากัญ ๑ ๘ คำ ๑

เมื่อนั้น พระกฤษณวิภังษรังสรรค์ ได้ฟังพระ
มหานาคธรรม แล่นถืออัญญู จึงชวนพระลักษณ

เรื่องรามเกียรติ์

นุชนารถ กับองค์อรรคราชมเหสี กราบดาพระ
 มหามุนี จรดี้ไปตามมรคา ฯ ๔ คำ ฯ เพดงเร็ว
 ๑๐ เดินทางตามหว่างสังขร พระศรีกรรชมพรณ
 พฤษกา ประค้อออกคอกกตกดาษดา กระตั้งงา
 ราชเรียงชนเคียงกัน ยี่เซ่งเซ่มตร์อัยพ้ามหาหงษ์
 คันทรงสุกรมมมส์วรรค พิภุดเกิดแก้วกะถินอิน
 จันท์ มติวันกรรณิกาดำรภี ชาตบดพุดช้อน
 ช้อนกถิน อินทนิลแย้มชยายคตาศดี ส้าวหยุด
 พุทธาคมดุดี หงจำปี่ขงโคโยทกา พุดจับบีบ
 จำปากาหงย ยี่สุนตั้งกถินวันชนนาธา พระเค็ด
 คองรค์คณชัมณทา ประทานองค์ดีคยาใจ พระ
 ดักษณเดือกเด็มหาการเกด ถวายองค์อัคร
 พิศมัย ดำมกระษัตริย์จำรายบานหญไทย คำเนิน
 ในแนวป่าพนาดี ฯ ๑๐ คำ ฯ เชิด
 ๑๑ ร่าย ชำมดหานครธาธำณา บรรลุเขตต์คตกุญคีรี
 คีรี พอแต่ไปเห็นคันทนตรี อยู่แทมที่ข้างเชิง

เรื่องรามเกียรติ์

บรรพต มีอาศรมที่ชวาจากปากถ้ำ เหมือนถ้อยคำ
 พระมหาตบศั กระษัตริย์ทรงตำมองค์อินทรโยคี
 ก็สร้างพรตอยู่ยงบรรณคำดา ๑ ๔ คำ ๑ เต็ม
 ๑ จึงตั้งกองกุนท์กระดาบฆ่าไฟ ตำรวมใจตาม
 เพศชป่า ตำมกระษัตริย์บำเพ็ญภาวนา ทุกวัน
 เสดดาราครี ๑ ๒ คำ ๑ ตรี เชิด
 ๑ บัดนั้น ฝ่ายชนอัครทั้งดี ครนดงไถยเกษ
 บุรี ก็เข้าไปสู่ที่พระโรงพถัน ๑ ๒ คำ ๑
 ๑ จึงน้อมเกล้าทูลถนองดองโอรส พระพรต
 พระสัจครุครังสัตว์ ว่าพระบิดุงค์ของทรงธรรม
 จะทรงมอบโอรสวรยธานี ให้แก่องค์สมเด็จพระ
 รามาศ เปนเป็นนัครเศเดิมศรี จึงใช้เข้ามาเชิญ
 ไต่รู้ดี เสด็จไปบุรีอยุธยา ๑ ๔ คำ ๑
 ๑ เมื่อนั้น ทรงตั้งน้องนารายณ์หน้าถา แจ้ง
 นำองค์ทรงฤกษ์พระบิดา จะมอบนัคราพระศรี
 ทร เปนใหญ่ในมหาเศวตฉัตร ตำองค์ได้มหนัก

เรื่องรามเกียรติ์

๘ โหมตร์ เสด็จจากอาศน์แก้วบรร บทจรไปเฝ้า
พระไวยกา ๑ & คำ ๑ เพดง

๑ ครนถงนอมประนมบังคมทูล นเรนทร์ฐริราช
นาถา บัดนี้สมเด็จพระบิดา จะมอบไธสวรยา
ราไชย ให้พระหริวงษ์ทรงจักร เปนปิ่นปักหัตถ์
ภพสับไธมย หตานุภักจักดาพระภูวไนย ไปกรุง
ไกรอยุทธยาธานี ๑ & คำ ๑

๑ เมื่อนน องค์ท้าวไถยเกษเรื่องศรี ได้ฟังต้อง
นคคากยณคคิ จังมีพจนาคถ์ประภาษมา เจ้าจง
เร่งรีบไปให้ทันการ พระอดตารทรงเดชเชษฐา
แล้วทูลองค์สมเด็จพระบิดา ว่าดาอวยพรสวัสดิ์
๑ & คำ ๑

๑ เมื่อนน พระกุมารพหนองทงสองศรี ถวาย
บังคมคคตอญฐติ มาปราธ่าทมน้ำไฟ ๑
๒ คำ ๑ เสร้มอ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ ครนถึงจึงมีพจนาคถ์ ตั้งมหาอำมาตย์ผู้
ใหญ่ จงกระเตรียมพหุพดไกร เราจะไป
กรุงศรีอยุธยา ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บดินน์ เสนมยศถา กัมเกดาร์บราชบัญชา
กรับมาจัดกันทันที ฯ ๒ คำ ฯ เสมอ

๑ จิตทงมารถศรตาร จักรงศทวยหาญทงดี
๑ ขนรทขนต้อมณี่ ขนมาขนชอศตร ขนข้าง
๑ ขนชคชา แคละตัวแกดอภถาชาญตมร พด

๑ แก้วแต่งกายอดงกรณี่ ถ้อเตโดห้โคมรยันยัน

๑ กองนำรวนอกถ้อหอกชติ ถ้วนถันทตเวียวแรง

๑ แขงขัน ถัดมามือถ้อเกาทันท์ ถุกนชบ

๑ ชาบอาบยาพิคัม เหต่าหนึ่งบางคาบถ้อคาบเซน

๑ โปกห้อถกเซเมนเห็นบถุช เตรียมทงรตแกว

๑ ขวลติ คอยต่องทงฤทธี่เดี่จจร ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เจรจา

เรื่องรามเกียรติ์

รำย ๕๕ พระพรตพระดีศรศรทรวงศร ครน
๑ รุ่งรางต่างศรีวิจิตร ก็กรายกรมาตั้งรงคองศา ๗
๒ คำ ๗ เด่มอ

โทน ๕๕ ชำระสระต้นนานตำราญองค์ ทั้งต้องทรง
๑ คู่คนธปุ่นบุบผา สอดได้ต้นนับเพดาโอพาร์ ทรง
ภูษาแยงยกกระหนกใน เจียรบาดตาดสู่วรรณ
กระเด็นทรง นดององค์ตำอาจอย่างใหม่ เพื่อ
ห้อยสร้อยต้นอำไพ ตามทศังงามวิโดยทองกร
พาหุศรปูจาสูกรีกถาย ชำมรงค์เพ็ชรพราย
ประภัสร์ ต่างทรงมงกุฎกรรเจียรกจร กุณทล
แก้วอรชรลอกไม้ทล จับศรแจ้วชดพระแดง
ขรรค์ ย่างเขื่องจรจรัศกรายหัดถ์ งามทรง
ตั้งองค์จักรพรรดิ มาชนทรงรกรรคั่นอึงการ ๗
๘ คำ ๗ บาทสถุณ กวาง

โทน ๕๕ รถเขยส่องรถทรง กำกั่งประดับมุกดาหาร
๑ บุษบกจันแฉ้วแก้วประพาพ ตำมงอนนัชชาดย

เรื่องรามเกียรติ์

ด้วยชงช่าย เทียมตี้นรพชาติผาดผยของ สบัด
 ย่างเยองย่องเนียดนาย สวรรถถอกแด่กรัดกราย
 ชับร่าขจรจเวงดังลมพัด ประดับด้วยเครื่องสูง
 ครบสิ่ง ทานตวันกรรชิงมยุรฉัตร โยธาเบียด
 เดียดกันเยียดยัด เป็นหนักกดองชานประสานกัน
 แตรงขนแตรฝรั่งประดังเสียง ดำเนียงเพียงภาพ
 สู่ท่อนเดือนเด่น กองนำน่านิกรจรจรัด เข้า
 สู่ในอรัญบรรพต ฯ ๘ คำ ฯ
 ๑) ชันหมุ่ไม้ซึ่งอยู่ที่ริมทาง ก็เป็นนางวิปริตผิด
 ไปหมด ทั้งธงไชยธงฉานธงรถ จะปรากฏบอก
 สบัดก็ไม่มี จนต้องด่านกรุงไกรไทยเกษ เข้า
 เสดรชยทชยาบุรีศรี ชันหมุ่ไฟว์ฟ้าประชาติ ไม่
 มีผู้ใดเดินไปมา ทั้งกาหพคนครุ่มไทรศัพท์ เจียบ
 ตบดังหนึ่งกลางป่า ให้ฉงนสนเท่ห์ในวิญญา ก็
 กิ่งรับรัตนาเข้าไป ฯ ๖ คำ ฯ เสด

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เห็นหมู่อำมาตย์มาตยา สุ่มันคั้นเสนาผู้ใหญ่
แค้นโคกโคกนาโดย ไม่มีใครเป็นอารมณ์
สัมประคี่ ทงต้องจึ่งมีสุนทร ว่าดูกรเสนาบดี
ศรี เมื่อจะมอบสมบัติพระจักรี มาเค้รำไ้ก
ไ้กก็ด้วยอันใด ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น สุ่มันคั้นเสนาผู้ใหญ่ ก็มเกิดาชด็กร
ถอนใจ สื่อนให้แ้วทูลถกจจา เดิมองค์ทรงฤทธิ
พระบิตูเรศ จะไปรดมอบอาณาเขตพระเชษฐา
แ้วกดับสั่งทรงธรรมให้บรรพชา ค้องออกไป
อยู่ป่าดิบดึบ ฝ้ายโถมของคี่ดีดาญพาทักตร์
ทงพระถักษณนุชน้องเป็นด้องศรี ค่างครวญ
คว่ำรำรำกพระจักรี แ้วบวชเป็นโยคีเดี่ยวด้วย
กัน วันพระองค์ออกจากพระเวียงไชย ชักได้
โดยเสด็จถึงสวนขวัญ ภิรมราครดกแจจด้วยแฉ่ง
จันทร์ ส่ามกระษัตริย์หนักกันอบหนีไป ชำมาทูล
ทรงฤทธิพระบิตูเรศ พระบาทูรภูเฑองค์กรแฉ่ง

เรื่องรามเกียรติ์

ให้ แต่พระจักรีเสด็จไป ด่วนมาได้เจ็ดทวาราวดี
อันเด่นไพร่ฟ้าประชากร ต่างอาวรณ์ร้อนเริงคัง
เพลิงจี้ เป็นเหตุด้วยองค์พระชนนี จึงไต่ขึ้นไป
ทงพระนคร ๑ ๑๒ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น ตองพระองค์หัวหาญชาญดมร ได้
แจ้งว่าองค์พระศรีกร จากนครต้องไปอยู่ไพร่วัน
ตกใจเพียงพระยามัจจุราช มาพันฟาดคัตเคี้ยว
ให้อาตมย์ เกรวอันเหตุไทยคังไฟกัณฑ์ อัดอั้น
ตระตั้งทงกายา ไนยเนตรมืดมัวไปทักทัก ตัด
จิตรแดนโทมนัส เเห่ไฉนนี้พระมารดา จึง
มากลิตหยาบช้าสาธารณ์ จนพี่น้องพัดพรากจาก
นิเวศน์ ช่างไม่เมตตาจิตรคิดสังสาร โอ้เดี่ย
ททรวมอวตาร อีประมาณเหลือรำจะรำพรรณ
อย่าเคยจะไปเฝ้าพระมารดา ของทรงเดชเชษฐา
วิธรรค์ จึงจะแจ้งเหตุผลเกิดนั้นน คิดแล้ว
พากันจรดี ๑ ๑๑ คำ ๑ เต็ม

เรื่องรามเกียรติ์

๐ ครนถึงปราสาททองกรณ เห็นองค์พระ
 มารดรทงต้องศรี ทรงกรรแสงไศกก็ดัยพันทิว
 อัญชติแก้วพรำรำไศกา ๑ ๕ คำ ๑ โอด
 ๐ ใฮ้ส่องสมเด็จพระมารดร ประทานโทษ
 ไพรคก่อนซึ่งตัวข้า เป็นไฉนโยองค์พระบิดา
 ผ่านฟ้าจึงตั้งพระชนม์ไป อันพระลักษณะทงพระ
 ขวตาร พืดดาเขางมาดยนั้นไปไหน .ชนันถูก
 จันทาดประการใด ทูงพลางรำไรไม่สมประดี
 ๑ ๕ คำ ๑ โอด
 ๐ ร่าย เมื่อนั้น นางเกาส์ริยามารศรี ทังนางสมุท
 เทวี ได้ดลใจวาทีก้ทลจากใจ จึงตอบว่าเป็นไฉน
 โยพระพรต มากำสรคไศกทรงกรรแสงให้ ดู
 คัจฉินจะบรรโดย ดูเหมือนไม่วุ่การด้วยมารดร
 เหตุใดจึงมาถามเนื้อกรรมเรา ไม่ไปเฝ้าชนันนี้เสีย
 ก่อน เจ้าจะได้เป็นประธานผ่านนคร จะทุกข
 วัลโยเด่าพระอุกรัก ๑ ๖ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑) เมื่อนั้น พระพรตสุริวงษ์ทรงศกดิ์ ได้ฟัง
 แล่นดงนด้นเท่หนัก ชดเนครนองภักตร์แล้วทูล
 ไป ตูจากเบ้องบาทากัชานาน จะร่วมจิตรคิด
 อ่าหนักหาไม้ ค่อเสนาถดงจิงแจ้งใจ ว่าจะ
 ให้ส่มบัต้พระจักรา กัดใจมาถ้งจิงรูคความ ว่า
 พระรามทรงพรคไปเดินป่า ค้องพรากพดักกำจิด
 จากภารา เป็นเหตุด้วยมารดาของชาน อัน
 ความแค้นแน่นใจของตูกยา จิงตรงมาประนค
 บทศรี หวังจะทูลถามพระชนนี มารับตั้งตั้งน
 ก็จิงใจ เหมือนพระแม่คัตเต็ดไม้เมตคา จะเห็น
 ความสัจจาก็หาไม้ ทูลพดางทางกอดพระบาทไว้
 แด้วครวญคร่ำรำไรไค้ก็ ฯ ๓๐ คำ ฯ โอด

๑) เมื่อนั้น ด้องพระมารดามารศรี จิงครัด
 คอบพจนาพาที อันแม่นมไค้แต่รังเจรจา วัน
 เมื่อทรงฤทธิพระบิคุเรศ จะมอบไค้สุริเยศพระ
 เทษฐา ให้เป็นจอมจรวโองในโลกา แม่เจ้า

เรื่องรามเกียรติ์

คิณุชยาอาชรรพ์ ขอตั้งให้เจ้าผ่านอุททยา
 ขับพระรามไปป่าพนาสันต์ จนองค์พระภุมินทร์
 ดันชวน เหตุนี้เพราะเดห์นางเทวี ๑ ๒ คำ ๑
 ๑) เมื่อนั้น พระพรตทรงสวดศรัทธา ได้ฟังยุบ
 พระชนนี ไค้กินนอบน้อมแจ้วคอบไป อันซึ่งมารดา
 ซ้ำก่อนเชย ดูจะใคร่เห็นกหาไม้ เจ็บจิตรัง
 ษวิตรจะบรรลโดย ช่างทำได้ต่างต่างถึงอย่างนี้
 ชั่วชั่วสาราณเป็นพินัย โจรถันอุปถักษณ
 บัดนี้ จนใจค่อยเป็นชนนี ถ้าหาไม้ชั่วจะม้วย
 มีด เตี้ยชาติอุกยามากำเนิด หลังเกิดเข้าห้อง
 ทูจวิศ ระกำใจได้ย้ายเป็นพินคิด พระทรงฤทธิ
 ชบถักควรจงไภกา ๑ ๘ คำ ๑ โอด
 ๑) แล้วอุชชนม์ทั้งสององค์ อันความสัดยชอ
 คิณุชยาว่า อย่างแค้นลับคืออุททยา ถึง
 สวรรคตแหลงมามีอ ไม่นิยมชมชยนิคิ ชน
 ฉ่าเหมื่องก่อนพื่ออยู่ๆ จะพึงนอนร้อนใจดังไฟ

เรื่องรามเกียรติ์

อ้อ ทั้งไตรโศกย์จะระบือภาษา ถูกขอรอภิวาท
 บาทบงส์ ไปตามองค์ทรงเดชพระเชษฐา จะ
 อ่อนวอนเชิญเสด็จคืนมา ครอบครองไพร่ฟ้า
 ประชากร แม้นว่าไม่ประสบบนบของบาท พระ
 ภูวนารถฤทธิรงค์ทรงศร ไม่ขอกลับคืนหลังยัง
 นคร พระมารดรจงเมตตาปรานี ฯ ๘ คำ ฯ
 ๑ เมื่อนั้น องค์พระมารดาทั้งดั่งศรี พังพระ
 พรตดูยาพาท เสด็จขึ้นแท่นแสดลงทัญไทย จึง
 สรว่มล่อคอกดล้องพระตุรวิก ชมรักศรัทธรณ
 ภิราม่าให้ ซึ่งว่าเจ้าจะตามพระรามไป จะได้
 ใครอยู่เฝ้าถาวร จงคอยอยู่คอยท่ามารดาน้อย
 จึงค่อยไปตามพระเชษฐา แต่เห็นจะหัดกลับไม่
 กลับมา คัธยความดีทยาพระบิดร แม้นทั้งดั่ง
 ฟ้าไซ้จะไปด้วย จะได้ช่วยปล่อยองค์พระทรงศร
 แม้นว่าไม่คืนหลังยังนคร จะวังวณมิให้กล้าไป
 ฟ้าไกล ฯ ๘ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อหน้ พระพรตผู้มีชญาไศรย พังพระ
เสาวนีย์ก็ตั้งใจ ภูวไนยกราบลงตรงบาทา ซึ่งพระ
แม่มีเมตตาคารุญ พระคุณควรไว้ในเกษา แต่
ตูกรักชอดววยบังคมลา ไปวันทาศพองค์พระทรง
ไชย ทูลแด่วอภินันท์อัญชดี ลงจากที่ปราสาท
ของมอ่งใส ทั้งสองกระษัตราคลาไคด ตรงไป
ที่พระศัพทรงธรรม์ ฯ ๖ คำ ฯ เต็มอ โอด

๑ ครั้นถึงนอนเคี้ยวรอยบาท ศัพพระบิตูราช
รังสรรค์ ค่างองค์ไศกาจาบัลย์ สิ้นอันครวญ
คร่ำว่าพิไร พระพรตว่าไธยังค์พระทรงภพ พระ
คุณจับคินฟ้าไม่หาได้ บำรุงเฮียงตูกจนจำเริญ
โวย ยังมีไธเทพระคุณมุติกา คัวค้องพราก
จากไปอยู่ไกลบาท พระบิตูรงค์ชราชนาถา ทงน
เพราะเมมีศวชวธา ทาให้พระบิตูรงค์รคค ทง
ทรงเคชเชษฐาจักริงษ์ ก็ค้องทรงบรพชาเปน
ตบศ ออกไปอยู่ยังอริยมบรพค ประชากรวี่ยน

เรื่องรามเกียรติ์

ทมหทั้งเวียงไชย พระดีตรูควาไอ้ทุตกระหม่อม
 พระณอมตูกยาจะหาไหน รักดังดังดวงฤไทย
 ดั่งโตมิให้มรัค่าพาน ไอ้คงแต่ไปจะได้ทุกซ์
 เต็มสุขจากความเกษมด้านต์ จะมีตมทัวฟ้า
 ฤชาธาร ดังสุริยานเดียวดีเนรุเมรุไกร ออกเขย
 เป็นน้าอนาถนัถ จะฉินภักตร์ไปพึ่งผู้ใดได้ ต้อง
 กระษัตรียศุดแสงโศกาโดย มิได้เป็นอารมณ์
 สัมประดี ๆ ๑๕ คำ ๆ โอด
 ร่าย ๕ เมื่อหนี ฝ่ายนวลนางไทยเกษี แจ้งว่าโอรสา
 ถึงธานี ยินดีดังได้มานพิมานฟ้า แต่หนึ่งนึ่งคอย
 คอยจอยภักตร์ แต่ดวงดักษณเยี่ยมแกตชะเง
 หา ทิดกระหิ่มปริมเปรมวิญญา ไม่เห็นลูก
 มาหากก็หดากใจ แต่มุดตูกมุดนึ่งคอยฟังข่าว จึง
 เรียกบ่าวหลังชดเข้ามาไถด์ พระพรตมาไปแฝง
 อยู่แห่งใด ไปดูให้เห็นครหนักประจักษ์ตา ๆ
 ๖ คำ ๆ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ บัดนั้น นางกัจฉ์คนค่อมทาสชา น้อมคำนับรับ
ตั้งกัถยา ชด์ถาดงปราสาททบทจร ๑ ๒ คำ ๑ ชุบ

๑ พบใครก็ได้ถามดู ก็รู้ว่าพระพรตทรงศร
เสด็จยังปราสาทพระศรักร จึงชุ่มช่อนแอบแแต่
อยู่แต่ไกล เห็นพี่น้องสององค์ทรงศักดิ์ ชบ
พระภักตร์ไศกทรงกรรแสงให้ นางกัจฉ์ก็กัถย
ไปนับใจ มาเฝ้าองค์อรไทยด้วยปรีดา ๑

๔ คำ ๑ เสมอ

๑ จึงนบนิ้วคุษฎีชด์บาท โดมยงนงนาฏเส่นหา
แจ้งทูลว่ามีคนพระตฤยา เสด็จมาอยู่ปราสาท
พระจักรี ๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น จึงนวดนางไทยเกษี แจ้งว่าโอรส
ร่วมชัว อยู่ยงก็ปราสาทพรายพรรณ มีความ
ชื่นชมได้มหนัก รุกข์สวัสดิปรีดีเปรมเกษมสันต์
จึงเสด็จจากาไกรรียมไปพถัน ยิงปราสาทสุวรรณ
กันใด ๑ ๔ คำ ๑ เพลง

เรื่องรามเกียรติ์

๑ ครั้นมาถึงซึ่งราชปิโยรส จึงค่อยตดพระองค์
ตงนึ่งโกต ด้วมี่เสถาฉนี้ครัดไป เจ้าผู้ดวงใจ
ของมารดา เป็นโณพ้อจ้งมาช้านัก แม่นึ่ง
ตงกักรคคยหา มานี่แนะแม่จะแจ้งกัจจา เจ้า
อย่าทรงไศกาจาบัจย แม่ทุลขอด้ยองค์พระ
ทรงเดช ให้เจ้าผ่านนักเรศเขตรชันท์ ได้เป็น
ใหญ่ในวงษ์เทวัญ ที่หมายมั่นกัถมอรรณคค
ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น น้องพระหริรักษจักรกฤษณ์ ได้ฟัง
ตงหนึ่งเพลงพิศม์ มาคามาคิดใหม่ทรวงดวงใจ
จ้งร้องลวดด้วยวาจา ช่างไว้หน้าย้อนยอกมา
บอกได้ อภัยศอด้ยทั้งแดนใคร เออธรรมเนียม
ของใครที่ไทมี่ จะมายกเวียงไชยให้แก่้อง
ชนครอบครองพระนครก่อนพี่ ยังมีหน้าซ้ำขับ
พระจักร์ ให้เป็นช้ไปเดินอรัญวา จนองค์ด้มเด็จ
พระบิตุเรศ ภูตทอด้สันช้วงสังขาร ทงอำมาคย

เรื่องรามเกียรติ์

ราชฎรร้อนอรุณ ค่างโศกกาเดือดใจดั่งไฟกัณฑ์
ข้างเป็นคนแสนชั่วคัวอุบาทว์ จะพิฆาฏฐิตาให้
อาสัญ ว่าพดางมุกตุกชั้นย่นย่น แล้วฉวยชัก
พระขรรค์จะฟันฟ่อน ฯ ๑๐ คำ ฯ เชิด

๑) เมื่อนั้น พระสัจครคฤทรีรงค์ทรงศร กัด
พระพรตจะสังหารพระมารดา จึงเข้ากุมกรพระ
พี่ยา ไยมาทำโหดดังนี้ ยิ่งจะซ้ำให้มีโทษ
ความชั่วมั่วกัณฑ์ป่า พระเชษฐาใคร่ครวญให้
ถวิลถวิล ฯ ๔ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น พระพรตปรีชาศักดิ์หาญ ทั้งพระ
ขรรค์แดงกล่าวพจนาน ช่างชั่วช้าธำธรรณใจ
ฉกรรจ์ นีหากคิดนึกหนึ่งว่ามารดา ถ้าหาไม่
ฐิตาจะอาสัญ ไม่ขอเห็นหน้าตาคนอาธรรม พระ
หุนหันจับได้ไม่ปรานี ฯ ๔ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น โฉมนวดนางไทยเกษี เห็นโอรส
โอรสนักดั่งอัสคี่ เทวธิด์ต้นจันทน์ไทย ไม่

เรื่องรามเกียรติ์

อาจจะตอบรับพจมาน จะรอน้ำอยู่นานก็ไม่
ได้ นางจึงถูกดำเนินเดินกลับไป ยังปราสาท
อำไพกัถยา ๑ & คำ ๑ เถมอ

๑ เมื่อ^๕นั้น พระพรตสุวัณษนาภา ให้กัถมกัถ
อัครันคณอรุา ยิ่งได้ภาครวญคิดถึงบิตร ทั้ง
อาลัยในองค์พระทรงสังข์ กับทั้งโหมตั้งคาถวง
สมร อีกพระลักษณะร่วมจิตรฤทธิรอน ให้เรา
ร้อนฤไทยตั้งไฟกัถป์ ยิ่งคงแก่นขนนี้หนักหนา
จะใคร่ต่างชี้วาให้อาตมย์ จนใจด้วยกำเนิดเกิด
ในครรภ์ ใครโดย^{๕๕}ทั้งนั้นจะโยไฟ แล้วจะ
เป็นเวรบาปกรรม มีรู้ที่จะทำอะไรได้ แต่ผู้
ถูกผู้หนึ่งคั่งใจถี่ ฆตไนยโหดของพระภักตรา
ทั้งพระศักดิ์สุวัณษนาภา ต่างองค์เคঁร่าโหมนัศา
แผ่นดินทุกซัดแสนโทษในวิญญา ดังว่าจะตั้งชี้^{๕๖}
๑๑ คำ ๑ โอด

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อหน้ ทงตองพระมหาฤๅษี ควันแสง
ทงตองฟ้าชาตรี ก็เข้มาหนึ่งที่พระโรงพถัน ๑

๒ คำ ๑ เสมอ

๑ ค้างองคค์ตฤๅษีเห็นอหำคัน อึ้งงมล้วยเครื่อง
ดาตถายณัน พร้อมกระษตรีข้สิริวงษ์พงษ์พันขู้
แน่นนันคค์ดวยอ่ำมาคค์ล่ำขไป จึงมีพจนาคค์ว่าจา
คฺฐาสุมันคค์นผู้ใหญ่ อันคค์พระองคค์ทรงภพใคร
ตั้งเรวไว้อองระอาจระย คฺฐนจะงคชาวิณอยู่ณัน
ก็ไม่มีประโยชน์เกณล่ถร คค์ทงคณัปรีชาชาญ

จงจัดการพระมรุให้ คิละเซถัน ๑ ๒ คำ ๑

๑ บันนั ดุมันคค์พถันคณขยนิ รับค้ำพระ
มหานคค์ธรรม อริถัพชนจรวรับคธาโคจ ๑

๒ คำ ๑ เสมอ

๑ ครมถึงจงตั้งนายเวร ให้หมายเกณฑคคาม
กรมร้อยใหญ่ เวียงจิงคคตั้งนามหกดไทย จง
พรัคพร้อมโคขในค้ำรา ๑ ๒ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑ บัดนี้ ฝ่ายเจ้าพนักงานถวนหน้า ตีตำรวจ
 ตรวจกันเป็นโกลา ตัดซ้ายขวาก็เกณฑ์กัน
 เมืองเขกเมืองโทศรีธนบท ก็จับอันมาหมด
 ทุกแห่งหน เยียดยัดอัดของอดวน ต่างคน
 ทำคามพนักงาน บ้างยกตั้งเมรุใหญ่ทั้งเมรุทิศ
 เมรุทองชวติคฉายฉาน ราชวัตรฉัตรขององการ
 รูปตัดรัษฎาจารย์เวญดา หว่างระทานันมีโรง
 รัว โชนหนึ่งระบำทุกภาษา เร่งรัดก็กันเป็น
 โกลา เสร็จความตำราทุกตั้งอัน ๑ ๘ คำ ๑
 เสร็จ

๑ เมื่อนั้น สองพระอาจารย์ฉานชยัน ครั้น
 การพระเมรุนั้นครบครัน จึงตั้งตุ้มตันมนตรี
 ให้ชเนญะเสด็จบรมศพ พระทรงภพธิราชเรื่อง
 ศรี อินทรงเห็นอรตแก้วแพรวมณี ไปสู่ที่
 พระเมรุฆ่าไฟ ๑ ๕ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑ บัดนั้น ^๕ สุมันคันเสนาผู้ใหญ่ รับคำแล้ว
พากันคทาโคก ^๕ ขึ้นยังปราสาทไชยรจนา ๑

๒ คำ ๑ เต็มอ

๑ จึงเชิญโกษฐ์พระศพนพมาศ อันโอภาษตั้ง
เทวเดชา ^๕ ขึ้นพิไชยรถทรงอดงการ ในมหา

บุษบกพรายพรรณ ^๕ พร้อมทั้งรถโยงพรรณราย

รถปรายเข้าตอกฉายฉิน อิกรถพระมหานักธรรม

ถัดนันทเกณฑ์แห่งประนมกร ^๕ คู่เคียงเรียงกันต้อง

หมัน ^๕ แต่พันถือประทุมเกตุ ^๕ ประดับด้วยเครื่อง

สูงจามร ^๕ บทจรมาตามรวิยา ๑ ๒ คำ ๑

กลองโยน

๑ ครนถึงซึ่งที่พระเมรุมาศ ^๕ อันโอภาษจำรัส

พระเวหา ^๕ เชิญพระศพนขึ้นแท่นอดงการ รจนา

ด้วยแก้วแกมกัน ^๕ พระต้นมหกหมื่นก็ไค้ก็ ^๕ พ่าง

เพียงชั่วจะอาตัญ ^๕ ต้องอรรคชายาตาจรรณ ^๕ ก็

รำพรรณรำรักพระภักดา ๑ ๔ คำ ๑ โอด

เรื่องรามเกียรติ์

๑๐ บัดนั้น ฝ่ายกรมโหรสพถ้วนหน้า โขน
หนังระบำช่องระทา ก็ทำท่าเด่นรำเป็นโกลี ๗
๒ คำ ๗ เเงจจา

๑๑ เมื่อนั้น พระพรตพระดีศครุทเวียงศรี กับ
ต้องดมเด็จพระชนนี สุริวงษ์มนตรีแตกำนัต ๒
แต่ดมโภชพระศัพ เอ็กเกริกพิภพไหวหวั่น ก็
ครบเสด็จเจ็ดคั่นเจ็ดวัน พร้อมกันจะจุดอักษิ ๗
๔ คำ ๗

๑๒ เมื่อนั้น จิงหวถนางไทยเกษี หน้าตาไม่เป็น
ดมประดี เรียกกุกัจจ์ค่อมเค้าเข้ามา ให้ถือรูป
เทียนสุวรรณ จุณจันท์ศุกนขบผา ลงจาก
ปราสาทรัตนา เจ้าข้าก็พากันไป ๗ ๔ คำ ๗
เล่มอ

๑๓ ครนถึงบริเวณพระเมรุมาศ ไม่อาจดูหน้า
ผู้ใดได้ เข้าไปนั่งคอยท่าจะจุดไฟ สเทินใจ
ท่าพุดด้วยกุกัจจ์ ๗ ๒ คำ ๗

เรื่องรามเกียรติ์

๑) เมื่อนั้น พระวชิรฐ์รามนครฤกษ์ ครั้นบ่าย
 ไต่ห่านาคี จวนจะจุดอักษะก็แดดู เห็นนาง
 ไทโยเกษ์ทรมวโย ถือกอกไม้ชุบเทียนมานั่งอยู่
 จึ่งร้องว่าคูก่อนโนมตรู ช่างไม่คิดอดสูวิญญา
 เต็มตัวของเจ้านนขอศศิย์ คิดกำจัดพระรามไป
 เดินป่า ด้วยน้ำจิตโรมหันนทา ให้ลูกยาชนผ่าน
 เวียงไชย พระองค์รบศศิย์ไม่ชดเจ้า จึ่งยกเอา
 สัมบัตินให้ แต่ซึ่งพระรามจะเดินไพร ภูวไนย
 ว่าอพนางเทวี ก็ไม่ฟังพระราชบัญชา จนร้อน
 มาถึงกษุฤกษ์ เจ้าก็ยงหยาบซ้ำพาท ไม่คิด
 ว่าเราเนปเณอาจารย์ จนพระองค์ปลงชีพพิวงคค
 ตั้งไว้หมัดเมื่อจะดับสังขาร ว่ามิให้พระพรตกับ
 นงคราญ พ้องพานเผาศ์พระภูวไนย ซึ่งจะมา
 พดอยจุดอักษะ เราหาให้เจ้าทำไม้ เร่งไปเดี่ย
 เกิดอรไทย จากในพระเมรุรจนา ๑ ๑๔ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อนั้น นางไภยเกษ์เสนาหา ได้ฟังทั้งสอง
พระดิทธา กัลยาขัดสนเป็นพันคิด มีรูที่จะขอบ
ประการใด จนใจด้วยศิวทำผิด ก็ออกจากพระ
เมรุขงกิด กับข้าคนสนิทชื่อกุจจี ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระพรตทรงสังวดีศรีศัมภ์ ฟังคำ
พระดิทธาพาที้ คกพระไทยพันที่จะเปรียบปาน
ทอดองค์ตั้งหน้าพระเมรุทอง ประหนึ่งคองแสง
ศรัสังหาร ไนยเนตรมีตมนอนรการ คัดตั้งตาม
ครวญคว่ำรำพรรณ ฯ ๔ คำ ฯ โอด

ไอ้ ไช้ออกเขยเดี่ยวชาติกำเนิดมา ในวงษ์พระอิสริยา
วังธรรม์ ช่างหลงเจ้ากรรมภาคนอาชรมณ์ ดำรพัน
ชอกช้ำระกำใจ อายมมนุษย์เทพไททองไตรจักร จะ
ทนดูครุภักครุญใดได้ มีแม่ชิวศิวช้ำระยำไป เหตุ
คั่งขโกลดบิคุราชญาศิกกา แม้นอยู่ใกล้ได้สนอง
ประคองบาท พระทรงฤทธิบิคุราชนาถา ไน
พระองค์จะปดงขั้พชนมา ไปสู่ยังฟากฟ้าสุราโดย

เรื่องรามเกียรติ์

พระประจวบโรคร้ายเป็นหลายวัน ถูกหาทันมา
เห็นพระไทยไม้ แด่จะปลงศพภวไผ่ ซ้ำมิได้
ถวายเพลิงพระภุม്മี่ เป็นคั่นก็เพราะคนหินชาติ
ไห้เคื่องบาทจึงตั้งพระฤกษ์ จะผิดจริงตั้งโคก
ไม่มี่ มาแปรเป็นเร้นนอนากนั้ พระร่าพดาว
พุ่มพ่ายชดเนตร แแต่้นเทวศ่มุ่นหมกเพียงอกหัก
ด่อนอ้อนร้อนทรวงชมพูภัคร์ พระทรงศักดิ์เดือก
องค์ทรงโศกา ๑ ๓๒ คำ ๑ โอด
ร่า๐ เมื่อนั้น พระดัดครุฑฐึรังษ์ทรงยศธา กับ
ทงส์องส้มเค้จาพระมารดา พระวงษาดนมนนาง
กานัต บ้างถื่อเกร็องด์ุคนรามาดาช ทงษ์รูป
เที้ยนโองายั้แแต่้วโศกศัด้ย บ้างถื่อท่อนกฤษณา
จวงจันท์ เขาแวะดัด้มพร้อมกันอัญฐดี ค่าง
ค่างขอธมาธาโทษ ดพรังพร้อมด้อมโกษฐุjárัด
ศรี้ แแต่้วเคารพจจุชรัอกคั ถวายเพลิงภุม്മี่
แแต่้วร่าไร ๑ ๓ คำ ๑ โอด

เรื่องรามเกียรติ์

๑๑ เมื่อหน้ ทงต้องดาบศครุญใหญ่ ครนต้นทราก
ศัพพะภูวไนย จ้งดับไฟให้ก่อเป็นเจดีย์ ไว้ชาต
พระบรมกระษัตริย์ ตามเขียงอย่างจักรพรรดิ
จำเริญศรี เดวีจัสรรพระดับประกาศดี ต่างกดับ
หลังยงที่ศาตา ๑ ๔ คำ ๑ เขต

๑๒ เมื่อหน้ พระพรตสูริวงษ์ทรงยศถา ทวน
กิดถึงตำกระษัตรา ให้ค้อนต้นอุราพระทรง
ธรรม์ โอ้วอนิจาณะตัวกู กิดกูก็เปนน้าใคร
อาดัญย เดียก็ที่เป็นวงษ์พระทรงธรรม์ มาเข้า
ครรรภ์คนกาหกัน อันความชวักด้วยอยู่ไม่รูหาย
ได้ยบอายเทวาทูกุราชี พระบิคุรงค์ปลงชัพพี
ฐานองหักบิคุระดักกันไป แม้นมอดม้วยชวได้ย
ก็กว่า เป็นคนอยู่คู้หาประโยชน์ไม่ ราพรณ
หลวงทางทรงโคกาโดย จนอุไทยเยี่ยมยอด
บุคันร ๑ ๘ คำ ๑ โยค

เรื่องรามเกียรติ์

รำช ◉ พระมิได้ชำระสระตรง เด็ดจทรงพระแดง
ศร ขอนพระน้องร่วมจิตฤทธิรอน บทจรออก
พระโรงชวาศัย ๑ ๒ คำ ๑ เต็มอ

◉ ดคงคดงเห็นอบตตั้งก้อคณ์ อันโอภาษ
พรณรายฉายฉาน จังครัดตั้งเงนาปรีชาชาญ
ให้เตรียมหมุกหารแต่โยธี จักทรงรอดสุวรรณ
มัดตั้งกั ถวายยังมาตรงคักงตองศรี จะไป
รับเจ้าลักษณพระจักรี มาบำรุงกรุงศรีอยุธยา
๑ ๔ คำ ๑

◉ บัคณ์ สุ่มันคันเต้นมียศดา กราบกราน
คตาคดอัยถอยออกมา รับลี้จาจากทองพระ
โรงพด้น ๑ ๒ คำ ๑ เต็มอ

◉ ยันี่ จิงหมายเวรเกณทพอกจักรุงคัก ด่วนอาของ
ดีหมุกเข้มนัน เตือกด่วนแกดวหาญชาญฉกรรจ
ทงอยู่ยงคงกระพันห้าวอีก ถือทวนโคมรทอกซัค
โสมนศโให้ร้องก้อระกัก ถือคาบคองทงชนุดพิภุก

เรื่องรามเกียรติ์

จักราเรื่องศรี รำพาดต่างองค์ทรงไศกี ตั้ง
จะตั้งขึ้นไว้ดัดบดง ๆ ๓๐ คำ ๆ โอด

รัช ๑) สร่างโคกจึงเสด็จยุรยาคร ตัดาศตั้งพระยา
ราชหงษ์ พาฝูงดาวดนมบรมวงษ์ เสด็จตรงไป
ยังเกียรตินา ๆ ๒ คำ ๆ เพลง

๑) ครนถึงจึงชนนงบดถึงกรถ ตั้งพระจันทร์ทรง
กลดบเนวหา อันรตทรงดององค์กุมารา ตั้งรด
พระสุริยาไม้ราศี ๆ ๒ คำ ๆ

๑) เมื่อนั้น ฝ่ายโฉมของศไภยเกษี แจ้งว่า
ต้องพระไอรต์ซิบคี่ พาต้องชนนบทร ออกไป
ในพนมพนาเวศ รับองค์พระราเมศ์ทรงศร ให้
คืนครองอุยทชยาถาวร ยิ่งเร้าร้อนถวิดิจินคณา
จะนั่งอยู่อย่างหมกมิดได้ ค้องตามไปงอนง้อขอ
โทษา ถึงจะคิดบิตพดงกร้อโกรธา ก็จจะเห็น
แก่หน้าพระไอรต์ ด้วยดูถูกกุกัดตั้งชวศร ถึง
เมื่อดีก็จจะกลายหายโทษหมด จึงเรียกกุกัจจ้อม

เรื่องรามเกียรติ์

ต้นหลังคด วิ่งตามรถสององค์นางนงคราญ ฯ

๘ คำ ฯ เชิด

๑ ถึงรถนางสมุทก็หยุดไว้ พดางพิโรจน์ง้อขอ
เดินด้าน จะไปขอโทษพระอดิศาร เขาวมาดย์
จงได้ปราณี้ ว่าแฉ้วบ่นบายอุดคุดคุด มือหนึ่งนุด
นางค่อมทาศี เจ้าข้าหน้าตาไม่ส้มประดี ฐน
แอบชี้ท้ายรถด้วยกันมา ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อหน้ พระพรตส์วิงษ์นำถา กับองค์
พระดีศกรุกอนุชา ทรงมหาธาจรถกจดเคี้ยวกัน
ส้มเค็จพระมารดาทังสององค์ ค่างทรงรถพรณ
รายณายณัน พร้อมพริงทังต้นมนางกำนัด ตาม
เสด็จเป็นทงันกนงไป อันไพร่ฟ้าข้าหาดวงทง
ส้ามกรม ฐนชมให้ต้นเสียงทวนไทว คดีคดา
ชยายชกพดไกร ออกจากเวียงไชยอยุทธยา ฯ
๖ คำ ฯ เชิด

เรื่องรามเกียรติ์

๑ บดินทร์ สุนันทน์ผู้มียศถา เริงรถเริงทศโยธา
 นำห้ำกระษัตริย์จรจรัด พอบ่ายเมียงชายแสง
 ตรีณาน กิ่งที่อุทยานสวนขวัญ จึงยกกร
 ประนมบังคมคัต กราบทูลทรงธรรมด้วยภักดี
 เมื่อพระองค์ทรงเคชเชษฐา เสด็จมาประทับอยู่
 ที่ พอดส่องยามดวงเวดารাত্রี พระตอบหัน
 ข้าบาทดีดาศไป ฯ ๖ คำ ฯ เสร็จ

๑ เมื่อนั้น พระพี่น้องผู้มีชญาไศรย แล่นวิโยค
 โคกสร้อยระห้อยใจ ให้อาไศรยจามัตย์วันท
 แด้วตรีดีว่าองค์พระอดิศาร จากสถานทรงเพศ
 เปนคาบศ ดะเครื่องกระษัตริย์อศิรียศ เสด็จ
 บทจรไปด้วยบาทา เราจะทำรงรถสุวรรณครรได
 เหมือนอาจใจไม่ค้ำนบพระเชษฐา ว่าแต่ทั้งส่อง
 กระษัตรา ตั้งให้หยุดโยธาพดากร ฯ ๖ คำ ฯ
 เสร็จ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ จิ้งเสด็จย่างเหยงยรยาคร จากกรถโอภาษ
ประกาศ์ ทรงดีดาคด้วยบาทบจร กราย
กรมาสู่ส่วนมาดี ๆ ๒ คำ ๆ เพดง

๑ พอเวลาดุดวงอินไทย ประทับร่อนนอน
ในสวนศรี ให้พิทักษ์รักษาพระชนนี มิให้มี
อันครายมีทา ๆ ๒ คำ ๆ

๑ ใต้ตองคังเห็นอบรรจสุรณ์ ยิ่งเร้าร้อนเค็ร่า
โทมนัสว่า โอ้อ่าปานนี้พระพี่ยา จะดีดาไปหน
คำบดใด ได้ความยากลำบากทั้งสามองค์ จำ
คั้นคั้นเค้นเค้นไศล จะวิโยคโคกสรว้อยระห้อย
ใจ ยามประจรมไม่ไปร่อนนอน ยามเสวยจะ
เสวยแล้วเมื่อกมนี้ อารพณ์ล้อมศุขดีไมตรี ยาม
ส่งรยเคยตรงขึ้นลำคร ขยายจรด้วยยศสุคนธา
จะต้องฝ่าทนต์พระสุริยาม ทรมาณหม่นไหม้
ไปในป่า ราวพดางค่างองค์ทรงไคกา ประหนึ่ง
ว่าจะสิ้นธมประดี ๆ ๘ คำ ๆ โอศ

เรื่องรามเกียรติ์

๑๖ ร่าย จนนอรุณรุ่งรางต่างแดง กระจ่างแจ้งเยี่ยม
 ยอดคีรีคีรี ระวังรินกลิ่นผกามาดี พระเดชะ
 จงกทีได้ยา จึงให้เค็ดอนพทอพลนิกาย บทจร
 คมชายฝ่ายขวา สุ่มันตันกับตองกระษัตรา
 เดินหน้านำพวงพลากร ผ่านทางหว่างทุ่งวุ้งเขา
 สวมฉันทนาห้อยธารขานคังขร เร่งรถรีบรัดอักษัตร
 บทจรไปโดยพนาถี ๑ ๒ คำ ๓ เจ็ด

๑๗ มาถึงฮาศรมพระวดีษรู ทั้งองค์พระดงามิตร
 ราช ให้หยุดพวงพทอมนตรี อยู่ที่บริเวณศาลา
 จันเข็ญสังขารดมเด็จพระมารดร บทจรจากราช
 รักร อรรถชกรนเมฆฉายาตรา ครองไปยังศาลา
 พระนักรพร ๑ ๔ คำ ๕ เสมอ

๑๘ ครั้นถึงเจดบรรณคทบงดี ทั้งสององค์พระ
 มหาอาบศ ไม่เห็นพระหริ่งษัรรงยศ ลีของค์
 ทรงดำลจรดไค้ก ๑ ๒ คำ ๓ โออ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อนั้น ^๕ จักรพรรดินางไถยเกษี นิ่งมาท้าวรถ
 มนต์ เห็นตั้งกระษัตริย์บทร เข้าไปอัญชิต
 พระสีทรา ให้เราร้อนอรุณรังค้องคร ยิ่งดีเกิน
 เหนใจบังอร ทอดถอนใจตดงรำพึงคิด จะความ
 ตั้งกระษัตราคธาโคต ก็อวยใจเต็มทีด้วยมณี
 ต่อองค์พระสีทราธรรมิตร พระวดีชรูมหามุนี
 จะนั่งอยู่อย่างนักมีขอบ จำจะไปบนอบพระ
 ญาษี คิดพดางทางนุกอ้อกัจ กระจโงงจงจาก
 ที่ท้าวรถ อ้อค้อมถ่มคว่ำคะมาหงาย ลูกแค้น
 ตามนายฉิ่งหลังชด เจ้าข้าหน้าเขี้ยวเดินเดียดด
 บทรไปยงค์คธา ๑ ๑๐ คำ ๑ จบ

๑ ครั้นถึงจึ่งค้อยหมอบกถาน เขาวมาดย์บังคม
 แด้วก้มหน้า ต่เห็นใจมิได้จำรรจา เผ้าแสดหู
 ตาอ้อกัจ ๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น ^๕ พระวดีชรูธรรมิตรญาษี เห็นตั้ง
 กระษัตรามาได้ก็ พระจึ่งมีเนื้อคภามถวมไป ๓

เรื่องรามเกียรติ์

ก่อนพระพรตผู้วิงษ์ มารดาเจ้าประดังค์ให้เป็น
ใหญ่ จนพระบิดุเรศนั้นบรรโดย เหตุใดไม่ครอง
สังวรยา จึงพาดองนงคราญมารดร ยกพณิก
มาในปี ทั้งตัวเจ้าเดากทรงบรรพชา มาหาคา
๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑) เมื่อนั้น พระพรตผู้มีชญาไศรย สักก่อนนอน
ร้อนเร่าเศร้าใจ ขดในยหนองภักตร์แล้วพาทิ อัน
มารดาชานาทนชาติชิว ทั้งโศคนาเมามัวไม่บัดดี
มารษากว่าหญิงทั้งชาน อันหลานนมได้รวมคิด
จึงบวชคนตามพีเป็นชไฟ ด้วยจงใจภักดีสุดจริต
จะตามไปเชิญองค์พระทรงฤทธิ พระชนนมีจิต
คิดเมตตา ทั้งสององค์ทรงเสด็จออกมาด้วย
หวังจะช่วยว่าวอนพระเชษฐา ให้ผ่านเกล้ากัน
เข้าอยู่ทชชช เป็นมหาจรรโลงในชาติ พระ
ทรงฤทธิศักดิ์ยศสถานใด จึงโปรดให้ทราบเกล้า

เรื่องรามเกียรติ์

เกษี ขวัญแจ่มตำแหน่งพักพระจักรี หาดานนี้จะ
ได้พากันคนใด ๖ ๑๐ คำ ๖

๑ เมื่อนั้น สองพระมหาอาจารย์ใหญ่ ยัม
พดวงทางคอบว่าชอบใจ รู้รักใคร่ในพระทวิรักษ์
เหตุไทยหวังค้ำนักค้ำบุญ รอมรู้ในสถานการ
เบานัก ตรงต่อพระเชษฐาผู้มีภักดี. เป็น
เอกอรรคโมฬีพวงษ์ ซึ่งพระพิภพพระศรัอนุชา
ทั้งดีดงามตั้งจนรอดหง ค่างระเพศกระษัตริย์
ชดยวงษ์ ทั้งสำมอังก์ออกจากพระเวียงไชย
มาก่อนตาชำนาญระหาดนอชัย ไม่รู้โดยว่าไปหน
ค้ำบดเห็น ครั้นค้ำค้ำมาถึงค้ำดาโดย ก็มีได้
พบด้ามกระษัตริรา ๖ ๙ คำ ๖

๑ เมื่อนั้น พระพรตดูริ่งษณดา ฟังกดาว
ผ่าอรอินในอรวิ ยิงแสงไศกไศกกาจาบดย์ โอ
ว่าพระจักรีดีกร เคยถาวรเป็นศุขเกษมตันต์
มาทนทุกขบัพปาพนาวัน ดำรพันจะดำบายาก

เรื่องรามเกียรติ์

กายา คิดว่าพระจะอยู่แต่เพียงนี้ จึงเชิญพระ
 ชนนิมาตามหา มีรู้ไปไกลพระไวยกา อนิจจา
 จรดลงไปหนใด ฤทตรงพุทธคิดจ่าน้องไม่ครอง
 ด้อย จะรักษาราชสมบัติฤาไหน คิดไม่หันหัน
 แปรตามแม่ไป จึงจรไกลอยู่ทวยชาธานี ขึ้น
 พระร่มโพธิ์แก้วแก้วมีหน้า ยังแถมข้าพเจ้าพราก
 จากน้องพี่ ฟ้าพลงทางท่มทอติอินทรีย์ ใ้รัก
 กษัตริย์คนชา ^๑ ๑๑ ค่ำ ๑ โอด
^๒
 ๑. เมื่อนั้น คือพระชนนีเด่นหา สรว่มด้อยคอกอด
 สองพระอุกย ^๓ กงดาหยดขงพมมารดร ^๔ เจอนก
 หวังคงหน้าออดกมาตาม ^๕ กระษัตริย์ตามสูวังษ์
 ทรง ^๖ แต่จะนเด่นได้กาชารวณ ^๗ ทุกชร้อยนคิง
 นมศก ^๘ ไป ^๙ จึงเชิญทรงดองพระไวยกา ^{๑๐} เทยวคิน
 สันต ^{๑๑} ว่าในป่าใหญ่ ^{๑๒} ท่านเปนผู้รแจ้งตำหนัก
 ไพร ^{๑๓} เห็นจะได้พบรักศรพระจักรี ^{๑๔} ๑ ค่ำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑) เมื่อนั้น ^๕ต้องพระองค์ทรงดัดศิวิไลย์ ได้ฟัง
ดมเค็ญพระชนม์ ^๕ ค่อยด้นบายคตยาคติในวิญญา
ค่างประนมก้มกราบพระอาจารย์ ขอบพระทาน
ได้โปรดเกษา แก่เจ้าผู้ทนทุกข์เวทนา อย่าให้
ตั้งร่ำในไพร่จัน เจียมต้องพระดีทथाพาวจร ไป
คามพระดีกรในไพร่จันท์ เห็นจะพบภักตร์องค์
พระทรงธรรม เพราะต้องพระคุณนั้นพาไป ฯ
๖ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น พระวดีษรูดวามิตรอาจารย์ใหญ่ จึง
คอยว่าอย่าอาวรณ์ร้อนใจ จะพาไปให้พบพระ
จักรี ว่าแล้วทั้งต้องพระนักดีทธี ครอบครอง
คามกิจพระฤาษี ขอกจากอริญกฐี ภาระศรัย
โณมงามก็ตามมา ฯ ๖ คำ ฯ เสมอ

๑) เมื่อนั้น พระพรตพระดีศตฺรตนาตา ^๕ ครนถ
ที่ประทับโยธา จึงนิมนต์พระมหานักธรรม ให้
^๕รับนารถทองทั้งต้ององค์ โบกธงแล้วเคลื่อนพด

เรื่องรามเกียรติ์

ขันธุ์ ต้องกระษัตริย์นำหน้าจรวัด ดุ่มันคันทัก

คามเสด็จไป ๑ & คำ ๑ เชิด

๑ รับเร่งจัดรงค์โยธา ผ่านมาตามตรอกชอก

ไล่ คกทุ่งถึงแถวแนวไพร เห็นทิวไม้ดีโคง

จธธาร ๑ ๒ คำ ๑ เสรจ

๑ บัดนั้น นายกษัตริย์พรานไพรใจหาญ แต่มา

จกองค์พระองค์อรุณ ก็ตั้งด่านคั่นทางกตางอรัญ

อ้อมเกณฑ์ไพรให้ตั้งเป็นหมวดกอง เทียวค้อม

มอชตราศรจกบดขันธ์ ครั้นรุ่งรางดังศรีดุริยัน

กัมนครวิญมรรคา ๑ & คำ ๑ เชิด

๑ พอไต่ย่นดำเนินเชิงเตี้ยพด ก็มีขันคุดบนคัน

พฤษภ ๑ ไปเห็นต้องกระษัตริ์ นำหน้าพด

มนตรี ดังก้องเงาเส้าภากย์จำเรญรัก เหมือน

ทรนามรามจกษณทั้งสองศรี รรอยว่าพระพรต

ขอโยธา มาตามพระจักรีด้วยใจคด น่าจะเป็น

นรบั๊กษ์พระจักรกฤษณ์ ด่มคบคิดกันมาด้วย

เรื่องรามเกียรติ์

คาบศ กุเป็นข้าบาทบงด์พระทรงยศ ^๕ ด้บรรโดย
 ไม้ดดถกัน ^๕ จะมุงมันขันช้อออกค้อกร ^๕ รณ
 รอนเช่นฆ่าให้อาตย์ ^๕ คิดแด้งเป่าหอดดดำคัย
 พถัน ^๕ เลียงถันันในเนินพนาภา ^๕ ๖ ๗ คำ ๘
 เป่าหอด ^๕ ๖

๑ มคัน ^๕ จิงพวกรบวิรพรานป้า ^๕ ด้ย
 เลียงหอดดถันเป็นดัญญา ^๕ ต่างเรียกหากกนชน
 ทนที ^๕ ชนกันเคียวฉานยาแด้งทาศิ ^๕ ชมทวิ
 ให้องก้องไพรี ^๕ คดเค็ร็องคังกระพนัก
 อินทรีย์ ^๕ หมายประจพไพรีไมเกรงใคร ^๕ จม
 ธนุหน้าไม้แหงนชด ^๕ กตยงถดตุดุกยาพร้า ^๕ ด้ใหญ่
 แยกย้ายรายกนคณเดินไป ^๕ มายังค่นพระไรระที่
 ดัญญา ^๕ ๖ ๗ คำ ๘ ๙ ๑๐

๑ กรนถงจงเห็นพวพจ ^๕ เกดอนถถนอชองมา
 ในป่า ^๕ มีคความยันคปรีต ^๕ ว่าจะเปด้องเขาผ้า
 ให้อันค ^๕ ว่าจะตางค่างคณกเห็นบร ^๕ ๑๑ ๑๒

เรื่องรามเกียรติ์

เบกกงแดงโพล่หง ^{๕๔๔} ถึงพวกเราเท่านั้นก็มกถ ^{๕๔๕} ร้อง
บอกกันทอบรรดาพราน ๓ & คำ ๑

๑ บัดนั้น ^{๕๔๖} กุชินนายใหญ่ใจหาญ เห็นพวกพล
รณรณขนบาน ^{๕๔๗} เต็มคบหัดถนัดฉาดฉานดำราญใจ ^{๕๔๘} จึง
ขบออกออกนามตามกำหนด ^{๕๔๙} นนพระพรตผู้กำกับ
แม่ทัพใหญ่ ^{๕๕๐} จึงจัดกันเป็นแพนยกออกไป ชุ่ม
ไพร่รายรมรรคา ^{๕๕๑} แม้นกว่าช้าเสียอายเสียเอา
เร่งกรเข้าใจมต้อย่าหนีหน้า ^{๕๕๒} ถึงพดางทางถัดตัด
มา ^{๕๕๓} ยืนขวางมรรคาพาโดย ๓ ๑ คำ ๑ ๑ ๑ ๑

๑ ^{๕๕๔} ครั้นใกล้ถึงจึงร้องตระหวาด ^{๕๕๕} เหวยใครองอาจ
มาแต่ไหน ^{๕๕๖} เองฤาชื่อเรียงเคียงไร ^{๕๕๗} จึงทักถาม
ผ่านไปไม่เกรงกัน ^{๕๕๘} ว่าพดางทางทำกำธนู ^{๕๕๙} คักขู
คำรามหนหัน ^{๕๖๐} ท่าเคนหรบขบเขยอเคยอพน ^{๕๖๑} ยืน
ยืนเขม้นไม่พริบตา ๓ & คำ ๑

๑ ^{๕๖๒} เมื่อนั้น ^{๕๖๓} พระพรตผู้วงษ์นาค ^{๕๖๔} ได้ฟังนาย
พรานไพร่ใจพาล ^{๕๖๕} โยหิงหยาบซาธารณ

เรื่องรามเกียรติ์

จึ่งร้องมาว่าเหวยเฮี้ยพรานไพร เองชื่อไรมา
 ประมาทอาจหาญ มิ่งแค้นเคืองเรื่องไรมิใช่
 การ จะวายปราบณเดี่ยเปด้าไม้เข้ายา เรา
 ฤชชื่อพระพรตพระสัตว์ครุฑ มาตามองค์ทรงภุช
 เศษฐา เดินโดยอริยมรรคา จะดั่งว่าหัก
 คำนประการใด ๆ ๒ คำ ๆ
 ๑ บัดนี้ กุณินผู้แสนร้ายนายใหญ่ ทำเมียง
 มอระบองหน้าเดื่อว่าไป ท่านอย่าได้เอาเท็จมา
 พงที เราฤชชื่อกายนายกุณิน เป็นพงษ์พันธุ์ชาว
 บัณฑาศรี ได้ครอบครองบุรีรมิธานี อันเป็น
 ที่ศุโขไธพาริ ฝ่ายท่านได้ผ่านนักเวศ์ แกลง
 ย่อนยาทาเพศเป็นชู้ป่า จะตามคิตคิตร้ายพระ
 รามมา จึ่งแกลงยกโยธาพองการ อันคือเราณฤ
 คิยทหาร องค์พระอมรรดาชวยสมร ได้รักษา
 ชาริเยเทียวสัตว์จร ครอบรอบคังขรบรรพต
 ท่านหักค่านผ่านมาเวदानี้ เราจะล้างชอเดี่ยให้

เรื่องรามเกียรติ์

หมด จึงดำจิตตรทศกทรยศ คิดคดแก่องค์พระ

จักรา ฯ ๑๐ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระพรตผู้รักษานาถา ได้แจ้งข่าว
 กถาเวศคณิงพญา ถึงธราทพิรศมาเจือใจ จึง
 กถาจมธุรศพจมาน ว่าดูก่อนนายพรานผู้ใหญ่
 ท่านอย่าคิดเคียดือบแค้นใจ เหมือนหนึ่ง
 ไม่เมตตาปรานี ตัวเราจะเข้าไปไต่ถาม ให้
 แจ้งความตามกระบวนถนัด ครัดพลางทาง
 เสด็จจรด ดุ่มันคืนเส็นก็ตามมา ฯ ๖ คำ ฯ

เสมือ

๑ จึงมีพระบัญชาว่าวอน ดูก่อนกษัตริย์พรานป่า
 ยี่ชานกนแห่งจะแจ้งกิจจา โดยความตักยาเที่ยง
 จรรมี อันมารดาเราใช้น้ำใจพาด ทั้งดำธาธณ์
 โฉกไมหิโทษัน จนดมเค็จบิครงค้ปดงชวัน เกิด
 วิบัติพดัดกันน่าน้อยใจ จะโกรธาฆ่าพันบั้นรอน
 ก็เป็นพระมารดรไม่ทำได้ แด่นกนึ่งถึงองค์พระ

เรื่องรามเกียรติ์

ทรงไชย จึงยกพวกพดไกรคิดตามมา ซึ่ง
 แต่งองค์ทรงเพศบรรพชิต ด้วยตั้งจิตรเควรว
 พระเชษฐา ไซ้แยบยนคักถการมารยา จะ
 ตามมาเชิญสู่พระบุรี ให้พระองค์ทรงซึ่งเสอคร
 นคร ดำรงค์กัจฉกรพรรดิเนติมศรี ท่านแจ้ง
 ความออกนามพระจักรี เรามี่ใจยินดีเป็นพนัก
 จงเมตตาการุญทำคุณเรา ช่วยพาเฝ้าพระองค์
 พระทรงศักดิ์ ท่านก็เป็นข้าพระทริภักษ์ เรา
 ตั้งภักตร์หมายมาช่วยพาไป ฯ ๑๕ คำ ฯ

๑ บัดนั้น กุขนมมอชณาไศรย ได้ฟังยงนง
 สันเทให้ใจ จึงตอบไปทันทีด้วยปรีชา พระแกลัง
 ครัดจัดได้ด้นไฟเราะที่ ก็เพื่อเพราระเห็นเราเป็น
 ชาวป่า ชนขอเชอวงษ์พงษ์พาธา ยอมแต่ง
 การมารยาพาที แม่นจริงจึงตั้งคำพระว่าว่า จะ
 อาธำนำไปในไพรศร์ นัจดถอนเป็นกระบองนราจ
 ไม่จริงเหมือนวาทที่เจรจา ฯ ๑๖ คำ ฯ เจรจา

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อนั้น พระพรตผู้รักษานาค จึงเอน
 อรรถมธุรสพจนาน่า ทำนอย่ากินแห่งแคงใจ
 อันพระนางพงษ์ทรงเดช จะเปรียบดังบิคุเรศก็
 ว่าได้ ซึ่งเรายกพวกพลดัดไกร มิใช่จะ
 คิดอ่านพวดไฟร์ ด้วยมารดรพระดักษณ์พระ
 จักรกฤษณ์ พระวดีษฐธวามิตรฤกษ์ แม่
 เราต่ออาพกนิ บดินพดขยคิดคิดตามมา ทง
 ไฟร์ฟ้าประชาชาวนคร ก็อวรณ์ทรงเดชพระ
 เษษฐา ให้คินครองเชตรชนันท์ถ้วรยา เปน
 ดัจจาเที่ยงแท้ทุกประการ ๑ ๘ คำ ๑

๑ บัดนั้น กุขันพราณไฟโรใจหาญ ได้ฟังครัด
 มธุรสพจนาน่า กัดนการกินแห่งแคงใจ อาง
 รนุดงไว้ใจยินดี น้อมเกล้าชดบังคมไหว้ แล้ว
 กราบทูลไปพด้นทันใด พระอย่าได้อาวรณ์รอน
 ธิญา จะนำไปให้พบประดัมภักตร์ พระ

เรื่องรามเกียรติ์

หริวงษ์ทรงศักดิ์เชษฐา แต่จะขอกราบกรานพระ

มารดา ด้วยเป็นข้ารดองรองธิดี ๆ ๒ คำ ๆ

๑) เมื่อนั้น ทงต้องน้องนารายณ์เรื่องศรี ต่าง

ชื่นชมดมถวิลยินดี พระจึงมีมธุรสอันสุนทร ว่า

ท่านนมคุณแก่เรานัก ด้วยรักพระหริวงษ์ทรงศรี

จะพาไปกราบกรานพระมารดร ก็กุมกรต่วนเดิน

ดำเนินมา ๆ ๔ คำ ๆ เต็มอ

๑) ครนถรรถดองพระชนนี กราบเกล้าชาติเหนือ

เกษา ทูลว่าถูกรักทงต้องรา พบกษัตริพราน

ป่าพนาโดย บอกว่าเป็นข้าพระอดคาร ตั้งค่าน

รักษาในป่าใหญ่ เพื่อนค่านับรับคำจะนำไป ให้

ประดบพบโทริบตี ๆ ๔ คำ ๆ

๑) เมื่อนั้น ทงต้องพระมารตามารศรี ไต่ฟัง

ดังทิพวารี มาได้จรจรงอินทริยภักตยา จึงเอื้อน

อรรทมธุรสพจมาน ว่าดูก่อนนายพรานชำนาญ

ป่า แต่พอพวกเราเผ้าทรงไคถก ปีมบระหนงชวา

เรื่องรามเกียรติ์

จะม้วยมิต ท่านคำนับรับว่าจะพาไป เหมือน
 เราได้พบกัศปร์พระจักรกฤษณ์ คุณนั้นใหญ่โต
 ดั่งเนินพันคิด ดั่งแก้วชูชีวิตให้นานวัน ครีดี
 พลงทางประทานตั้งของ ทั้งเสียเงินทองทุก
 สิ่งสรรพ อีกพานหมากเต้าน้ำดองสุวรรณ จัด
 สรรให้เสร็จดำเร็จการ ๖ ๗ คำ ๗ เสรจ
 ๘ เมื่อนั้น นายกฤษณ์พรานไพรใจหาญ ดีใจได้
 ของพระราชทาน เบิกบานยินดีปรีดา จึงยกกร
 บังคมก้มเกษ ทูลส่งของอีกเรศค้นหา อันองค์
 ส้มเต๋จพระตุกยา ข้ามสโคงคองคาวรี ข้าได้
 พยายามตามไปส่ง จนถึงองค์พระมหาฤๅษี ชื่อ
 ยครทวาชมนุญ ภูษีน้อยยุรมหิมพานต์ แด้วข้า
 ลองค์พระทรงศักดิ์ มารายรักษาระวังตั้งด่าน
 ซึ่งพวกมึงวังนขตธาร แด่นกัศปร์ทุกพันคนมา
 ทิ้งกรวองใหญ่โหละเซอะปนเกิดยอกตั้ง มีทุกสิ่ง
 มุ่งสัดมีจนา จะขอไปจัดแจงแต่งนาคา จะได้

เรื่องรามเกียรติ์

ข้ามมหาทวี ทดพดางทางประนคบทบงต์ ดา
กระษัตริย์ตรีวงษทงดี คนคิดดตป่าพนาดี มา
ยังที่ถิ่นฐานพรานไพร ๗ ๑๒ คำ ๖ เร็ด
๑ ครนถงจรมัจจา นอกแกโยชทงน้อยใหญ่
ว่าบัณฑิตพระพรคยศไกร มานี้มิใช่เป็นไทยพาด
พาดองต้มเต้จพระชนนี โศกก็เพียงจ้องต้นตั้งชาร
ทวงจะเริญเต้ค้ำพระอวตาร คินครองราชฐาน
อชุตชยา ชาวเราทงปองจงดงไป รับจักเรือ
น้อยใหญ่ประทบทำ ทังผลดผลไม้นานา ถวาย
ดีกระษัตริศาตามกันดาร ๗ ๑ คำ ๖
๑ บัดนี้ พอกพดพรานไพรใจหาญ ได้ฟัง
กษณัมเบชากรร อองหม่าหวันจึงเปนดังคี่ ๑
๒ คำ ๖ เร็ด
๑ ครนถงบุรรมมิโคธา ช่งยกินดอชยนาอาอยู่
อองมิ ไคครบถวนห้าพันตามบายฐี คนมีประจำ
ทุกจำไป แด้วจักตั้งของต่างต่าง เนื้อย่าง

เรื่องรามเกียรติ์

ปลงกรายส่วยใหญ่ ทั้งปักแพ่งแดงโมแดง
ไทย อิกถูกไม้หน้าผิงเผือกมัน บรรทุกเรือ
ขุดมุ่นวุ่นวาย ไพโรน่ายให้ร้องก้องสนั่น รับ
ถอยออกจากท่าทั้งห้าพัน แข่งกันแน่นคดอง
ต้องลงมา ๑ ๖ คำ ๑ ใต้เรือ

๑ ครั้นถึงจึงจอดทอดประทับ ซ้อนซับคึกคักเกิน
หนักหนา ช่วยกันขนของถวายนุ่นวายมา แล้ว
กองไว้ใกล้ท่าชโตะร ๑ ๒ คำ ๑ เจรจา
๑ ๒ นั้น กุขันใจหาญชาญสมร จึงให้พวก
พรานป่าพนดอน แยกคองหาบตามกัน
ไป ๑ ๒ คำ ๑ เจริ

๑ ครั้นถึงกรมณดีกระษัตริย์ ไล่มนัสประนม
บังคมไหว้ กรวยของต่างค่างที่วางไว้ แล้ว
รุ่งโรจน์วิเศษงามบริศิว ซึ่งจะข้ามวงษ์อนชดธาร
ไปสวามพระอรชารนาถา เรือแพซาพเจ้าให้เอา
มา รอรบประทับท่าวาริ ๑ ๔ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อนน ทงต้องพระมารดา มารศรี ชนชม
ตมกวิถยนิคิ จังครตตั้งเด้นตมันคัน ให้เอาของ
ถววยของนายพราน มาประทานหม่พหตพดฉนัช
ถั่วเชยตองทรงคักคิพระนักรกรรม จรรจตไป
ยังทำตำคร ๑ ๔ คำ ๑ เตมอ

๑ เมื่อนน พระพรตตริวงษัทรงศร กรนถถึงฉง
ตั้งพวกพดถกร ให้ขำมฉอนเนองเนองจนเปตตอง
ไป ๑ ๒ คำ ๑ ได้

๑ บคินน พวกโยชัทงถถายนายไฟร บ้างฉวน
กักรบรคคคไม้ ผูกแพใหญ่พร้อมเดรี่จตำเรีจ
การ ๑ ๒ คำ ๑

๑ บ้างก็ขำมรกรคคคคคค ขำมกญชรพหตพด
ททาร ต่างแข่งขำมตามฉนชดชาร ถดหม่าน
มกกองทงฉวารี ๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อนน พระพรตพระตคครุคเรีองศร กรน
เดรี่จขังขำมโยชั เชยตองฉนตงนถวฉว ๑ ๒ คำ ๑

เรื่องรามเกียรติ์

- ๑) แด้วดำรัตครีตตั้งพวกผีพาย ให้เบนบ้ายเรือ
 บากออกจากท่า เรือแพแฉกตามคิดตามมา ข้าม
 มหาวังวนชลธาร ๑ ๒ คำ ๑ ได้
- ๑) ครนถิงจิงเขิญต้องมารดา ชนทรงรกรักนา
 มุกดาหาร พระวดีษรูตวามิตรอาจารย์ ชนรก
 แก้วตุ๊กกายจันอำไพ พร้อมหมัจจุรงค์โยธา
 เกดื่อนกตาดดาษดาทั้งป่าใหญ่ นายกฤษณ์นั้นนำ
 เสด็จไป เข้าในราวอรัญบรรพต ๑ ๔ คำ ๑ เสด็จ
- ๑) บัดนั้น กฤษณ์ใจกล้าดำหัด นำดีสุริวงษ์ทรง
 ยศ เถยวอดมรรคาพนาดี จนใกล้ถึงซึ่งบรรณ
 ค้าดา พระภารทวาชฤษี บังคมทูลโดยมุกคคี
 ชนบอกอาศรมพระนักรรรม ๑ ๔ คำ ๑
- ๑) เมื่อนั้น พระพรตสุริวงษ์รังสรรค์ ได้ฟังจึง
 ตั้งสู่มันคั้น ให้หยุดพวกพดชนันในดงดอน นอก
 ประเทศเขตรชอบอาศรม ริมร่มรุกข์ไทรไถ่
 คิงขร แด้วเขิญต้องต้มเค็จพระมารดร บทจร

เรื่องรามเกียรติ์

จากราชรถไชย กับพระมหาดวงมิตร พระ
วดีษรูดเป็นอาจารย์ใหญ่ ดีกระษัตริย์ดีดาจด
โคด เข้าไปยังอรุณภูมิ ๑ ๒ คำ ๑ เด่มอ
๑ ดีกระษัตริย์พร้อมกันวันทา องค์พระภารทวาช
ฤกษ์ พระวดีษรูดวามิตรมุนี กิ่งอันคืบที่เป
หนัดด ๑ ๒ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น พระภารทวาชดาบศ เห็นตองตุงรังษ
ทรงยศ จึงตรัสถามพระพรตอนุชา เหตุไฉนโย
องค์พระกุมาร จึงกดับเพศอาการเป็นชบ่า ไม่
ปกบ้องครองชนทติมา เทียบกับบามานันด้วย
อินโค ๑ ๔ คำ ๑

๑ เมื่อนั้น พระพรตผู้มีอชณาไศรย กราบ
พลางทางทุดงนงไป ข้าไม้กถวิตยินดี ใน
ยศศักดิ์มบคัพศถาน จึงทรมานมาในไพรศร์
จะเชิญพระหริภษจักร ให้มูกถบคินพระนคร
แจ้งว่าสมเด็จพระหริวงษ พวองค่านางดีดาจด

เรื่องรามเกียรติ์

สมัคร กับพระลักษณร่วมจิตรฤทธิรอน บทร
 มาฟังพระนักพรต ตามกระษัตริย์บันไดขึ้น
 จงโปรดให้ทราบความตามกำหนด พอได้เข้า
 เฝ้าองค์พระทรงยศ พระคาบศไปรดด้วยข่อย
 เมตดา ๑ ๘ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น พระมหาอาจารย์ณากเจ้า ได้ฟัง
 พระพรตพจนาน เห็นดังจ่าจึงตอบว่าขอบใจ อัน
 องค์พระกุมารทองรัก สัตย์ธรรมมีหนักไม่หา
 ได้ จะเป็นที่สรรเสริญจำเริญไซย ทั้งทั้งใน
 โลกาวาศรี อันองค์พระลักษณนางด้วง กับ
 ทั้งพระจักรวาลเรื่องศรี ขุกป่ามาหยุดที่ภูฏี สาน
 เสนหาเอาโดย ดูปดอบโยนโอนอ่อนพดผ่อนผัน
 พระทรงธรรมหาอยู่ด้วยดีไม่ ว่ากฎนเคียงโกจ
 เวียงไซย จะมีได้ดังใจจำเริญพรต บัดนี้พระดี
 กจะไปพัก ในสำนักพระสรภักคความศ อยู่แทบ

เรื่องรามเกียรติ์

เชิงหิมวันต์บรรพต กำหนดเก้าโยชน์มรรคา ฯ

๑๐ คำ ฯ

๑ เมื่อหน พระพรตสุริวงษ์นาคา ได้ฟังพระ
มหาสัตถา ยิงเร้าร้อนอุราดังไฟก่ดับ โอ้อว่า
อนิจจาพระดีกร . จะบทรเที่ยวไปในไพรดงันท์
คิดว่าอยู่ฟังพักพระนักษกรรม จึงคั่นคั่นคิดตาม
ข้ามคงคา ถึงภูมิตั้งม้งคัมบาท พระศรี
ภวนารถนาคา ฤเห็นห้องไม้ครองศัตยา ผ่าน
พัวจึงไม่ไว้วางพระไทย จึงหุดกถนไปให้ไกล
เมือง จะชดเคื่องซ้อนฤไฉน รั้าพธางทางทรง
โสกาโลย พระมิได้ไปนอรามณ์ส้มประดี ฯ

๘ คำ ฯ โอศ

๑ เมื่อหน พระภรรคทวชฤกษ์ เห็นพระพรต
โสกาถึปรานี้ จึงมมอรุสพจน ดูก่อนพระกุมาร
หลวงรัก อย่าโสกนักจงฟังตาวัว รูปนี้จะนำ
มรรคา ให้พบสามกระษัตราธิบดี อำแดงกชอน

เรื่องรามเกียรติ์

พระวดีษฐ ทั้งพระศวามิตรฤกษ์ ออกจากอรัญ
 กูฏี พระพรตกับชนนีก็ตามไป ๑ ๖ คำ ๑ เชิด
 ๑ ง่วงทางหว่างเขาจำเนาะป่า ช้ามชตาโคกร
 เทรินเนินไคจ เร่งรบริพดตกร มาใกล้
 ทิมวันต์บรรพต จึงเห็นคำดาพระอาศรม พระ
 ด้รภักคบรมดาบศ พระมุนชบอกแก่พระพรต
 หนักกำหนดที่อยู่พระนักรกรรม ๑ ๔ คำ ๑
 ๑ เมื่อนั้น พระพรตด้รวิวงษ์รังด้รศักดิ์ ให้หุยครก
 แก้วพรอพรรณ นอกเขตรอรัญกูฏี จึงเชิญทั้ง
 ด้รองพระมารดร บทจรจากรถมณัศร์ กับด้รตาม
 พระมหาโยคี เข้าไปยังที่คำดา ๑ ๔ คำ ๑ เต็มอ
 ๑ ครนถงด้รกระษัตริย์มด้รการ พระด้รภักคอาจารย์
 ฌานกเจ้า พระนักรกรรมทงด้รผู้ปรชา เคารพกัน
 วันทาด้รด้วยยนิศ ๑ ๒ คำ ๑
 ๑ เมื่อนั้น พระด้รภักคมหาฤกษ์ เห็นด้รวิวงษ์
 พระจักรี พระมุนศร์ด้รตามความไป ดูกรพระ

เรื่องรามเกียรติ์

พรตกุมาร เจ้ายกพวกพดหาญจะไปไหน ช่าง
เป็ดียนแปดงอินทรีย์เป็นขีไพร เหตุใดไม่ครอง
พระภารว ๑ ๕ คำ ๑

๑ เมื่อเห็น พระพรตวิงษ์นาถ ได้ฟังบังคม
กัมภักตรา จึงมีพระบัญชาตอบไป อันแดน
สังวรยาอาณาจักร หลานจะรักกว่าพิหามิได้
แม่ข้าทูลรักคนจึงไร ทำให้ได้เดื่อร้อนทงบุรี
ซึ่งแต่งองค์ทรงเพศเป็นนักสิทธิ์ ด้วยนำจักร
สามภักดิ์รักพิ จึงเชิญทั้งสองพระชนนี มา
ตามพระจักรผู้ศักดิ์กา แจ้งว่าอยู่ด้วยองค์พระ
ทรงญาณ จึงชมชวนกันดงตรงมาหา จะ
เชิญข้าชครชั้นทศสังวรยา ผ่านฟ้าเสด็จอยู่
แห่งใด ๑ ๘ คำ ๑

๑ เมื่อเห็น พระสรภังค์ตามเสด็จอาจารย์ใหญ่ ได้ฟัง
บัญชาจึงว่าไป ตานชอบใจพระหลานรัก ความ
ดีที่เจ้ากตัญญู จะเชิดชูไปทั้งไกรจักร อันพระ

เรื่องรามเกียรติ์

รามสูริวงษ์องค์พระดิถีชน กับองค์ภคบิดีดา
 อยากรให้อยู่ไกลเคียงแต่เพียงนี้ จึงตั้งท้าวภูไ
 คอยท่า ไม่ชอบใจว่าใกล้พระภราดา จะสร้าง
 พรตจรรยาไม่ถาวร จึงพากันครรไกรไปอยู่ป่า
 คุหาต์คฤภูคิงขร แม้นปรารภจะใคร่พบพระดีกร
 อย่าทุกขรอันเดยตราจะพาไป ว่าแต่ด้วยครของเครื่อง
 บริหาร ขอนตามพระอาจารย์ผู้ใหญ่ ออก
 จากศาลารับคณาโคต ไปโดยอรันยมรรคา ๑
 ๑ คำ ๑ เสด็จ

๑ เมื่อ นั้น พระพรตสูริวงษ์นาถา เดินตามพระ
 มหาดีชรา พธางใส่กาครวญคร่ำรำพรพรรณ ๑
 ๒ คำ ๑

ไอ้ภย
 ๑ ออกเหยยคิดมาน่าดังเวช พระบิตุเรศชิวาก็
 อาจัญ พี่น้องต้องพรากไปจากกัน เพราะ
 อารรมญษยูกาดี คิดคิดจะใคร่หันบรอน คัด
 กรคิดเกิดเกษ พี่หากเห็นว่าเป็นชนนี้ น้องน

เรื่องรามเกียรติ์

ชัดสนจนใจ ไฉนว่าสมเด็จพระทวิวงษ์ ตามหา
พระองค์หาพบไม่ จะนึกแห่งแกลงน้องพลอย
หมองใจ จึงหัดถัดหนีไปไกลถาวร ไม่ประสพ
พบภักตร์พระจักรกฤษณ์ จะสู้เดี่ยวชีวิตอยู่กลาง
ป่า ไม่กล้าบงยังกรงอยู่ทศยา เดินพดางโคกกา
พันทวี ฯ ๘ คำ ฯ โอด

๑) เมื่อนั้น ฝ่ายหม่อมคณะพระฤๅษี ซึ่งตั้งอยู่
ดงกุฎกักร์ ได้ยินเสียงโยธอ้อองมา แดเห็นเป็น
พวงกรพลง เกิดอนกดันเคียดรำยกลาดป่า คิด
ว่าขจรพาด มาย้ายมีท่ากักใจ บ้างฉวย
ได้ไม้เท้าตาดิษฐ์ กระโถนด้วยฉวยยึดลงยาม
ใหญ่ จึงชนคันป่าพนาโดย ดม้ดุกบุกไปไม่
ล้มประคี่ ฯ ๙ คำ ฯ เจริญ

๑) เมื่อนั้น พระลักษมณ์ทรงสัตว์สัตว์คัม ปรมิบัติ
ทรงศักดิ์พระจักรี กับทั้งพระพิศดา ตั้งหน้
องค์ทรงฤทธิบุเรศ หน้เกิดเกษเกษา เป็น

เรื่องรามเกียรติ์

นิจวันครทุกวันนี้มา ครนถึงเวดากัดดาไคด ฯ

๕ คำ ฯ เพลง

๑ จะเจาะเดี่ยวเที่ยวหาผลาผล ที่บนเนินดำเนา
ภูเขายใหญ่ เหลือบเห็นหมู่โยคีตั้งวันชัไพร คั่นคก
ใจวังอึ้งคั้งมา บ้างดาดมดุกคูกคุดาน อึง
ซมซานนอนไม้ใบหนา รอยหนามเหนียวเกี่ยว
ยั้งคกกายา ปีนหินผาดันคณบนบรรพต ได้ยิน
เสียงเหวอังกกก้องมา ฝันภามัดมัวไปทั่วหมด
แลไปเห็นจิตตรงค้องค์พระพรต ยกหมู่ทศโยธา
มาถ่มเนนศึ พระพิโรธโกรธกริ้วดังไฟกาล กู
จะผลาญชีมาให้อาลัย อึงขึ้นค้องบ่ประดองสาย
หมายด้าค้อง เสียงลั่นนฉนฟ้าชาตรี ฯ ๘ คำ ฯ
รวี เชิด

๑ เมื่อนั้น พระนารายณ์ทรงสัตว์ดิรัศมี ได้ยิน
เสียงลั่นนฉนฟ้าชาตรี พระภุมราฟังคณังคิด เจ้า
อักษณไปเสาะหาผลาหาร ฤาเกิดการราญรอน

เรื่องรามเกียรติ์

๕ ๕
ขึ้นครุฑทมิฬ ตั้งหารเหต่าพาดาบัจจามิตร พระ

ทรงฤทธิจึงรีบเสด็จมา ๑ ๔ คำ ๑ เชิด

๕ ๕ ๕ ๕
๑ ครนกลงเนินศิรศักร์ ทอดพระเนตรเห็นองค์

๕ ๕
ชนิษฐา จึงมีพระราชบัญชา เจ้าแก้วดวงจะ

๕ ๕
แมดงแย่งชิงใคร ๑ ๒ คำ ๑

๕ ๕
๑ เมื่อนั้น พระลักษณผู้มีอชญาไศรย กราบ

๕ ๕
ลงแล้วทอดน่องไป น้อมน้อมใจพระพรตสาธารณ

๕ ๕
มั่นนึกคิดฤษยาอาสัจย์ แกล้งกำจัดเรอให้ไกล

๕ ๕
สถาน ควักได้ดีทมิฬราชการ แล่นดำราย

๕ ๕
แล้วข้ามหน้าใจ บัดนี้ยังจะคิดตามคิดมา จะ

๕ ๕
เช่นฆ่าพระองค์ให้จงได้ ทำองอาจโง่ถนัดเป็น

๕ ๕
พันไป จะนิ่งไว้โยเด่าพระภูมิ น้อมน้อมจะขอออก

๕ ๕
ค้อยุทธ ด้วยบุศรนางไทยเกษ ฆ่าเสียให้ทำลาย

๕ ๕
ฉายชัด ส่าใจที่องอาจประมาทกัน ๑ ๘ คำ ๑

๕ ๕
๑ เมื่อนั้น พระพิศนุรักษ์รังสรรค์ จึงตรัสห้าม

๕ ๕
อนูชาดาจรรณ อย่าหุนหันไม่เทโกรธา อัน

เรื่องรามเกียรติ์

๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘
 เรานพองกนทงดี พร้อมฤๅษีเทวฤๅษีทุกทิศ
 เขยเราให้โดยกุดตงมา ปรายหม้อสุราร้าธารณ์
 ถ้พระพรต^๒เห็นเหมือนเช่นว่า ได้พยาน้องรัก
 อย่าหักหาญ เห็นจะไม่เป็นเหตุเภทพาน พระ
 อาจารย์^{๕๒๕}ทงสันกมา แด้วต้ององค์ทรงเพศเป็น
 นกดีทริ เห็นจะผิดทำทางเหมือนอย่างว่า แด้ว
 คำนินวิโยคโคกโคกกา เครื่องดำตรากก็ไม่ถ้อคิด
 มือได้ พ่อจงคิดใคร่ครวญให้ถ้วนถี่ ไม่พอที่
 จะมาหลงดังได้ เห็นจะตามมารับเรากลับไป
 ยิงกรงไกรอยู่ทรยาธานี ฯ ๓๐ คำ ฯ
 ๑ เมื่อนั้น พระดักษณ^๕ทรงสัตว์ดิรัศมี พังครัด
 ทักนไปพันที เห็นจริงจึงดงมีพระบัญชา จึงขอ
 กรทุกความไปความเหตุ ต่อพระองค์ทรงเดช
 เชษฐา นีหากพระภูงในยโคดคดถ ถ้าหาไม่
 จะฆ่าตัวดิรัศมี ฯ ๔ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อนั้น พระสุริวงษ์องค์นารายณ์รังสรรค์ จึง
ชวนอนุชาดาววรรณ มาอัญญาฎีที่สำนัก ฯ

๒ คำ ฯ เต็มอ

๑ เมื่อนั้น พระสุรภังค์มุนีศักดิ์ นำพลบริวาร
ไม่หยุดพัก มาตามมรรคมรรคาพนาโดย แด
เห็นตักกฤษฏา เจือม้งาเมฆาสูงใหญ่ ยกหัตถ์
ขับอกพระพรตไป โน่นที่อาไศรยพระดีกร ฯ

๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น น้องพระกฤษณะทรงศร จึงให้หยุด
พหลพณิกกร อยู่ตามเนินคิงขรคีรี ฯ ๒ คำ ฯ

เจรจา

๑ ส่องกระษัตริย์กับนายกฤษณ์ ดุมนันต์คาบศ
ทงส์ ออกจากที่ประชุมโยธี จรดตามแถว

แนวธาร ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

๑ ครนถึงบริเวณจงกรม รักรินทร์คู่โอรสโอราน
เห็นตักกับพระอวดการ นุชาชาญพระดักษณผู้

เรื่องรามเกียรติ์

ศักดิ์ จักรวิชัยร่วมดอกลดบาท ไทธิราช
 นฤเบศร์เชษฐา ต่างโคกศัถย์กรรแสงไศกา ถึง
 ขั้วจาจะวินาศชาตรอน ฯ ๔ คำ ฯ โอด

๑ เมื่อ^๕นั้น พระนารายณ์ตรีวงษ์ทรงศร ทั้ง
 พระลักษมณ์ดีดาพางอน ให้เฝ้าร้อนฤไทยดั่ง
 ไฟกาล เห็นพระน้องตององค์ทรงไศกา แล้ว
 ครวญคร่ำร่ำว่าน่าสงสาร ต่างก็สิ้นกินแห่งค้อย
 แจงการ พระอวตารต้อนถอนฤไทย จึงกอด
 องค์พระพรตตลอดจิต พระทรงฤทธิเศวตรัย
 ละห้อยให้ พระลักษมณ์กอดน้องนุชตัดครุฑได้
 ต่างรำไรทั้งดีกระษัตรา ฯ ๖ คำ ฯ โอด

๑ ครน^๕เกิดอนคกายฮาตุรภูทเวศ ทั้งตององค์
 ทรงเคชเชษฐา จึงมีมรรคพจนา ถามพระ
 อมุนาธิบตี ดูก่อนพระน้องทั้งตององค์ ผู้ร่วม
 วงษ์เทวัญกั้นกับพี เหตุไฉนไม่ครองธานี จรด
 มุกขามาโย ฯ ๕ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑. เมื่อนั้น สองพระอนุชาศรีได้ ดิ้นพลาง
 ทางทุ่งดงไป แต่เดิมใช้น้องแจ้แห่งกัจฉา
 อ่ององค์พระบิตูรงค์ทรงเดช จะโปรดมอมนักเรศ
 เษษฐา ถึงธานีแจ้งการว่ามารค ทูจวิตอิจฉา
 อารธรรม มายกตั้งศัษตราขบรพรหาว ซึ่งศฤงฆาร
 โภไชโยโฮสดรรย ไซ้พระภูไฉนมาไพโรวัน ก็
 โทษหนักตวยวายชีวี พระองค์จงหาหินบ้นเกล้า
 ให้กลานแห่งลัดดาบาศพาศรี จึงจะดมที่ในใจกาด
 ทิวไม้คืออิจฉาธุวารณ อยเชยเญพระองค์ผู้ทรงเดช
 คินครยงนักเรศเขตรัดยาน ราชฎรรวอรรนท
 รมาน เญไปฝ่อธานีให้ปรีดา ๑ ๓๐ คำ ๑
 ๑. เมื่อนั้น พระศรีเทพบึงกณากถ พังพระพรต
 พระลัดดาอุนหา จึงมีอจจาประได้ไป ทำนย
 จิตยบัญญัติประเทวนกัน เจ้าธานีโดยดองหา
 ครอบไม่ พักไม่ได้กร้อยน้อยใจ ด้วยยากไร้
 ในอริยกันควร ซึ่งเจ้ากโยธาออกมารับ ให้พี

เรื่องรามเกียรติ์

กตัญญูคนหนึ่งยังสดถาน ก็จะได้ความดีด้วยบุญญา
 พระผู้ผ่านเขตรชยันตีสุวรรณยา อันพระองค์บัญชา
 ประกาศดี ตั้งจิตไว้แน่นกับแผ่นผา ตรีโลก
 เขาจะหมิ่นนิทาน อนุชาอย่าคิดให้ผิดที่ เจ้าจง
 กตัญญูคนหนึ่งยังนิเวศน์ ครอบครองนักเรศเนติ
 ศรี ไยทั้งพระชนกชนนี มาตามพยากแดนถึง
 แคนไพร เอกก็ใครจะพิทักษ์รักษา พระผ่าน
 พ่ายอยู่ดีฤไฉน เกิดโรคาขายประการโต ในได้
 บาทบงด์พระทรงธรรม ๗ ๓๒ คำ ๗

๑ เมื่อนั้น พระพรตผู้รังสรรค์ ได้ฟัง
 ความรอนเรงดังเพลิงกตัญญู ให้กตัญญูตัดอคธ
 รัทธา จึงน้อมเกล้าเคารพอภิวาท กราบทูล
 เบื้องบาทบงกช อันพระมีตุรงค์ทรงยศ กำสรด
 ไล่กาจาบัลย์ วันพระองค์ออกจากนักรศ พระ
 ทรงเขรต้นชั้วอาวธัญ น้อมมาถึงกรุงไกรก็ไม่
 ทน สุนันต์นักรศองจึงแจ้งใจ ว่าพระมีงมโพ

เรื่องรามเกียรติ์

มีบรรหาร ตั้งตององค์ทรงญาณอาจารย์ใหญ่
 มีให้แม่กับข้าคดาโคด เข้าจุดไฟศพองค์พระ
 ทรงฤทธิ น่องนั้จัดนเป็นพันไป ตั้งผู้ใดพัน
 ฟาดให้ขาดจิตร เป็นเหตุเพราะมารดาเหมือน
 ยาพิศม์ มาต้องคิดปะปนระคนคัว อันน่องจะพด
 ไปใครจะเห็น ด้วยแม่เป็นคนอุบาทว์ชาติชั่ว ถึง
 ว่าจะผูกน่องก็หมองมัว จะระบือภาทูทั้งโลกา
 น่องจึงเชิญตองพระมารดร ออกมาด้วยช่วย
 วอนพระเชษฐา ให้คืนครองเขตรขันท์สุวรรณยา
 จงเมตตาโปรดตองน่องรัก ฯ ๑๔ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น พระนารายณ์สุริวงษ์ทรงศักดิ์ ทัง
 โนมนางดีคายุพาทักตร์ กับพระลักษณอนุชา
 ดาวรรณ แจ้งว่าส้มเค็้จพระบิคุรงค์์ เชอ
 ปดตปดงชีวาอาตัญญู ต่างคกใจคังใครมาฟาดพัน
 ก็ควรวญครำรำพรรณไศกั ฯ ๕ คำ ฯ โอด

เรื่องรามเกียรติ์

ไอ้ ไอ้ว่าพระองค์ทรงศักดิ์ เมื่อจะได้ถูกรักทั้ง
 ดี ต้องให้หาพระคุณมุนี ไปขอพระศุภมัฤทธิ
 พรหมหมู่เทเวศร์มีชวาน พระทรงญาณบัญชา
 ประกาศิต ให้ขอคารมาณดาญ์จามิตร จึง
 สัมหวังตั้งจิตระบิตร ครันถูกค้อยจำเรณูไว
 ใหญ่กล้า ทุกเวลาเข้าคำรำสอน พระมิให้
 ถูกยาอนาทร สถาวรตั้งเทวกุมาร ถูกคิดจะ
 รองนดของบาท กว่ำชัวคมันจะอด่าน เป็น
 เวลาตามทันบันดาต จึงมีมารจำพรากให้จาก
 มา ยังไม่ได้ทดแทนพระคุณก่อน พระภูธร
 มาต้นตั้งขาร เพราะถูกนพตพรากจากบาท
 อธิจาจำเป็นไม่เห็นใจ แต่ถวายเป็นองค์พระ
 ทรงธรรม จะเห็นเบตวเพดถึงนั้นก็หาไม่ ตาม
 กระษัตรีโยศกาฮาโดย สดบไปไม่รู้สัมประดี ฯ
 ๑๒ คำ ฯ โอด

เรื่องรามเกียรติ์

รำ๑ เมื่อ^๕ พระพรตพระดีศตรุดเรื่องศรี เห็น
ตามองค์ทรงโคกโคกก็ สดบอยู่กับที่ศาตา ตกใจ
คงตายสิ้นชาติ มาพอนฟาคชั่งดังขาร ขดไข
กดอเนตรเวทนา กระทบราตององค์ทรงโคกก็ ๑
๕ คำ ๑ โอด

ไอ้ ไอ้^๕ ดันบุญทรงฤทธิพิศุเรศ ทัวประเทศมัว
หมองไม่ผ่องศรี จะได้เห็นแต่ภักตร์พระจักรี
เป็นปืนไม่พืดไป คอรวาพระพิสันธุ์วัน นื่อง
นั้นจะอยู่ไปกะไรได้ จะขอตายด้วยพระภูงไข
ตามไปยังสุวรรณค^๕สนพา รำพดางทางกอดมาท
บงส์ พระหวิวงษ์ทรงเดชเชษฐา พระดีศตรุด
กอดพระดักษณ์ชบภักตรา ต่างไศกาชอนชบ
สดบไป ๑ ๖ คำ ๑ โอด

รำ๑ บัด^๕ นั้น ดุมันตันเตนาคูใหญ่ เห็นกระทบวิริย์
ทั้งห้าไศกาโดย รำพิไรสดบดงด้วยกัน ตกใจ
ครัดังทงกายา คิดว่าสิ้นชัวอาตัญญู แด่น

เรื่องรามเกียรติ์

โศกโศกจาบัดย์ ก็จรจรัดมาเฝ้าพระเทวี ฯ

๔ คำ ฯ เสด

๑ นบนิ้วทูลทูลกิจจว่าพระพรต พระศักดิ์ครุฑโอรส
 สองศรี ไปพบพานพระดักษณพระจักรี กับองค์
 นางเทวีดีดา ต่างแถตงแจ้งความไปตามโศก
 ต่างวิโยคโหมนัสส์หัดดา ทั้งห้าองค์ทรงศกคิ
 กระษัตรา โศกาซอนซบตบไป ฯ ๕ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ทั้งสองชนนี้ศรีได้ ได้ฟังดังชู้วาคม์
 จะขาดใจ อรไทยก็รีบจรดี ฯ ๒ คำ ฯ เสด

๑ ครนถึงจึงเห็นโอรสรัก ต่างซบภักตร์ตบพับ
 อยู่กับที่ สำคัญว่าทำตายวายชีวี มารศรีก็ว่า
 โศกา ฯ ๒ คำ ฯ โอด

โธ โธว่าพระดักษณพระดีกร ดีดาควงตมร
 ๑ เสดหา ตั้งแต่เจ้าพดัดพราจจากภารา แม่
 กินแต่น้ำตาไม่ราวัน คามมาหวังประตบพบ
 ภักตร์ พระตุกรักงามด้รรพมาดับชนัน มาอยู่

เรื่องรามเกียรติ์

พร้อมด้วยพงษ์พันธุ์ พ่อจอมขวัญโฉนไม่
 เจรจา ไช้ว่าพระพรตพระสัตครุฑ เจ้าทั้ง
 ต้องแค้นสุดเด่นทา เพราะความซื่อถือดีคยคือ
 พียา ตูตามมาจนพบประดบกัน หวังเชิญคืน
 ปกป้องครองนิเวศน์ เบนใหญ่ในประเทศทุก
 เขตธาณันท์ ควรฤมาพาพิสันชวัน ทั้งแม่ได้
 ไยนั้นให้ทนทุกข์ ถึงแม่จะดำรงคงชวี ไหน
 จะมีปรีดิ์เปรมเกษมศุข ถ้าบ้านเมืองจะมีภัยยุค
 ใครจะช่วยคยทุกข์เล่าถูกรัก ทวมนุชย์เทวาฤ
 คาบศ จะไศกคยวันทตทั้งไตรจักร ต้อง
 บังอรชอนทรวงเข้าฮักฮัก ต่างชมภักตร์ชอน
 ชมสดบไป ๆ ๑๖ คำ ๆ โอด
 ๑ บคินนี้ ผุงกานันต์นบร้อยนอยใหญ่ ทั้งเก้า
 แก่ท้าวนางข้างใน บรรดาได้คานนางมากดาง
 คอน เห็นทั้งเจ็ดสูริวงษ์อันทรวงยศ สดบหมด
 เอนองค์ดังสลอน ตกใจดังชิวาตม์จะขาดรอน

เรื่องรามเกียรติ์

ต่างก็ข้อนทรวงพรำรำไค้กา บ้างก็ตั้งเกตุอก
 เตือกดงกับบัคพี เตียงอึ้งมีระงมไปในปีา บ้าง
 สดบชบช้อนกายา อยู่ยังชานศาตาอารัญ ๑
 ๒ คำ ๑ โอด

๑ เมื่อนั้น สี่พระอาจารย์ญาณขยัน ทั้งมหา
 เสนาสุมันคัน แดกขันพรานป่าพนาดี ต่าง
 ตระหนกตกใจไหวหวั่น ก็ไค้กศัตย์อึ้งอ้อทงฤาษี
 ชุกมุนอุนฉิ่งเบเนดิงคดี ดำเนียงมีเรียกหมอบเน
 โกตา ๑ ๔ คำ ๑ เจรจา

๑ บัดนั้น หมู่แพทยทั้งมวญถ้วนหน้า ซึ่่งเน
 หมอนวดแฉหมอยา ได้ยินเตียงเรียกหาเดด้า
 ละครัง ตกใจคั้นหาผ้าต้องบัค กุกกักได้นำ
 ดัมหลัง หยิบด้อมยารับมาแก๊ง ตรงเขายัง
 กุฎีศาตศาตงาน ๑ ๔ คำ ๑ เซ็ด

๑ เห็นเจ็ดองค์เน่ียงไมคิงกราย คิงวอดววยชัววัง
 ดังชาร ทั้งเหล่าก้านัดพนักงาน ดันสดบชบ

เรื่องรามเกียรติ์

ชานไปด้วยกัน บรรดาแพทย์ตกใจไหวหวาด ที่
ชวดหน้าชวดตัวนั้น บ้างก็เข้าเบ้ายานคฤนวด
พิน แก้กษุณุนุ่นไป ฯ ๔ คำ ฯ

๑ บัดนั้น นางท้าวเก่าแก่ผู้ใหญ่ ทั้งฝูงสาว
ดรรชนีกันดิโน ก็กตัญญูได้สติฟื้นคืนมา ฯ ๒ คำ ฯ
เจรจา

๑ เมื่อนั้น องค์พระดาบศพรตกล้า สุ่มนันทัน
กับหมู่แพทย์ เห็นเจ็ดกระษัตราไม่ฟื้นกาย ให้
เร้าร้อนฤไทยดั่งไฟพิศม์ ต่างอดอันตันจิตรใจ
หาย บ้างปลุกษาหารือกินวุ่นวาย แด้วตั้งเจ้า
ชรวนายพนักงาน ให้จัดน้ำดอกไม้ที่ใส่สด อัน
มีรสกลิ่นกล่อมหอมหวาน มาชโดมโถมองค์
นงคราญ ทั้งพระอวตารอนุชา ฯ ๖ คำ ฯ

๑ บัดนั้น นางเก่าแก่ต่างวังชิงเอาหน้า จึงไป
เชิญเครื่องคันคุดคนอา แด้วรีบมาช่วยกันทันที
เข้าดูบได้ชโดมโถมองค์ เจ็ดกระษัตริย์สู้วิงษ์

เรื่องรามเกียรติ์

เรื่องศรี บ้างก็เข้าโอบกอดพดด้วง ก็ได้ส้มประดี
 ขึ้นพร้อมกัน ฯ & คำ ฯ วิธ เจรจา

๑ เมื่อนั้น พระรามเสด็จวิงษ์รังสรรค์ กับพระ
 ดัชนีนางดีดาตารรณ จึงแปรผันเห็นพระชนนี
 ค่างน้อมศิโรราบกราบบาท องค์พระราชมารดา
 ดองศรี ทั้งตามองค์ทรงไศกไศกี้ ดั่งหนึ่งชู้
 จะมรณา ฯ & คำ ฯ โอด

๑ เมื่อนั้น ดองพระชนนีเส่นหา ถ้วนมกอดพระ
 ดัชนีพระราม กับดีดาทราวมถงจนนวดจันทร์
 พิศภักตร์แฉ้วดุษอินทรีย์ มีพระเส้านับชวัญ
 จงคืบไศกไศกกาจาบัดย์ อย่าครวญครำรำพรรณ
 เถยถูกรัก พระบิดุรงค์ปดงชี้พิชชา แม่ไศกา
 วิโยคเพียงอกหัก ทั้งทุกขถึงถูกยาหนักหนานัก
 เพียงจักสุดสิ้นชนมาน บัดนี้พระพรตยศไกร ก็
 ไม่ครองสมบัตพิศถาน โกรชเกรี้ยวมารดาว่า
 ประจาน จะประหารให้ตายวายชู้ จึงพาแม่

เรื่องรามเกียรติ์

ตกเดี่ยวมาเที่ยวตาม ไม่ฟังความนางไภยเกษี
ขอเชิญเจ้าเข้าไปยังธานี ครองบุรีเขตรชัณฑ์

สุวรรณยา ๑ ๓๐ คำ ๑

๐ เมื่อนั้น พระรามเค้เรื่องฤทธิทุกทศาคา ได้ฟัง
องค์นงคราญพระมารดา กราบบาทาทูตตามเนื้อ
ความไป ดูกรบีบัตย์ทรงฤทธิขิบัติเรศ คั้นนิเวศน์
เวียงวังยังไม่ได้ ถึงมาทแม่นจะยากลำบากใจ
ก็จะสู้อยู่ในพนาวา ให้ค้องตามบัญชาประกาศิต
ของพระบิตุรงค์ทรงยศธา ไม่ยอมให้ใครโลก
ตรีชา พระผู้ผ่านสุวรรณยาธานี ๑ ๖ คำ ๑

๐ เมื่อนั้น โฉมนวดนางไภยเกษี อยู่ทำยรด
สุวรรณอันรุจี นางเทวี่นึ่งนักครึกไตร สเทิน
จิตรคิดเกรงพระอวศาร จะนึ่งนานอยู่อย่างนี้ก็
มิได้ จึงเรียกนางค่อมพตันทันใด ตงจากรถ
ไชยแฉ้วรบมา ๑ ๔ คำ ๑ จบ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ ครั้นถึงนางเยาว์ไม่เข้าชิด ดำรงจิตรนั่งตรง
หน้า แดงมีมธุรสพวงา พระทรงศกดิ์จักราจ
ปราณี แม่นทาชาวดงดำหัด ให้พ่อพดด้มาอยู่
ในไพรศร์ จนบิตุงศ์ปดงชัพชวี่ เพราะแม่น
ชวี่ชาอาธรรม ด้วยมีความโดถด้นพันประมาณ
ขอประทานโทษกรณได้ม่อนฉน เชิญพ่อกดับคิน
หลังยังวงจันทร เปนฉครกนไพรฟ้าประชาชี่ ฯ
๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระหริวงษ์ทรงด้วัดศิริศมี จังเอน
อรรถรด้ตอบนางเทวี ว่าดูกนไม่ปองจองเวรา
นิกว่าเป็นผลกรรมนำต่นอง จังให้ต๋องด้ญจมา
นอนบ้ำ ไม่ได้แทนพระคุณมุติกา เมื่อผ่านฟ้า
ตุดด้นชนมาน ซึ่งจะรับกดับคินไปบุรี ดงดูกน
ชติราชบรรหาร พระจะเตี้ยค้ำด้ยซึ่งบัญญัติ
ไม่ต๋องการเดยพระชนนี ฯ ๖ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อหน้ จิ่งนวดนางไทยเกษ้ ได้ฟังรศพจน
 พาท้ นางเทวีร่าให้พิไรวอน โอ้พระทริวงษ์ทรง
 ดั่งข้ จงเอนคแม่มีงัดก้กรังก่อน พ้ออย่าเพ่อ
 สดัดค้ตรอน ให้มารดรได้ความนิทา แม่
 มิโปรดมารดาจะฆ่าพัน จงห้าหั้นข้วงให้สังขาร
 ฤพ้อจะแต่เนื้อเอาเถิดอทา ทำโทษาแม่ันฉันใด
 ก้คามเกิดด้วยตัวแม่ข้วข้า จะน้อยจิตรถูกยาก้หา
 ไม้ แต่เชิญพ้อกดับหลังเข้าวงใน ให้กรุงไกร
 ศุขเกษมเปรมปรีดี ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เมื่อหน้ พระบั้นภพตบโลกเรื่องศรี ได้ฟัง
 ยุบถพระชนนี้ วอนว่าพาทพิไร จิ่งมีมรศ
 พจนา ถูกจะโกรธมารดาก้หาไม้ แต่ถูกน้คิด
 หวังตั้งใจ จะยากไร้แทนคุณพระบิดร อันใน
 สุริวงษ์พงษ์เทวัญ มีด้อยขรร่มมันคงไม่ย่อหย่อน
 เมื่อครั้งพระไอยกาฤทธีรอน พระภุชกรก็ครอง
 ดัตยา เรอด้ได้ย้ข้วาไม่อาไโดย เชือดเนื้อให้

เรื่องรามเกียรติ์

เป็นทานแก่พรานป่า จนถึงองค์ทรงฤทธิพระบิดา
 ก็รักษาดีขยันยังชวน ยกดมบัตจัดให้พระพรต
 นื่อง ชิบช้าท่องเที่ยวป่าพนาสัตว์ ดิบดีบั้ง
 จะหมกกำหนดนั้น ขาดังมันต์จรีดต่อมิตร ถึง
 ยากไรจะอุดำหรัรักษาดี พระผู้พงษ์จักรพรรดิ
 อติศร เญมมารดาถบดังยังนคร ให้ถาวร
 เป็นศุขสวัสดิ์ ๗ ๑๒ คำ ๗ เจริญ

๑) เมื่อนั้น พระวชิรฐวามิตรฤทธิ ได้ฟังพระ
 หิริรักษจักร์ เธอพาที่ครองสัตว์วจนา จึงว่า
 พระอวดารหฐานรัก จึงผินภักตร์มาฟังตาว่า รูป
 นเป็นอาจารย์บุราณมา ย่อมแจ้งจิตกรกิจจากทุก
 ประการ อันกระษัตริย์ผู้วิงษ์พงษ์ของเจ้า แต่
 ดันเหต่าชดขยามหาสาร ครึงหิรนคยักษาพระยา
 มาร ทำสาธารณ้อาจอทงใจ ม้วนพันบัพ
 ดีทวีป เขาเข้าหีบรักแรมมาบาดาได้ นารายณ์
 ทามผลาญมนับรรโดย แล้วเกิดโทษโนมาคัน

เรื่องรามเกียรติ์

พระอัครมเหสีประดาทราชมุขาน เนื่องพระศกษิตยอชบา
 ริงสรวิศ งามนิคฺร่งคทฺร่งฤทฺธิของเจ้านั้น ได้สืบ
 วงษ์เทวัญเปนนตนา ธรรมเนี่ยมน้องครองเมือง
 กอนพี ก็ยังไม่เคยมีเดยนี้หนา หนน้กับต้อง
 อนุชา ตูตามมาครวญครำรำพรรณ ควรแล้ว
 ที่ทดานจะผ่านเมือง ให้รุ่งเรืองราไชยไธสวรวิศ
 จะได้ดีสืบวงษ์พงษ์พันธุ์ เปนจอมจรรโลงโลก
 ชาติ ๗ ๑๔ คำ ๗

๑ เมื่อนั้น พระหริวิศจักรแก้วเรื่องศรี นบพิ
 ดนองพด้นทนต์ ซึ่งไอยกว่านก็ผิดไป เดิมผ่าน
 พ้าหาอาจารย์ไปเฝ้า พระอัครมเหสีเป็นเจ้าเขาใหญ่
 พร้อมด้วยเทวดาสุราโดย เญยเข้าให้ไวยกุดตงมา
 ถ้างเหล่าอสูรสาธารณ์ พวกพาดทุจริตฤชยา
 ซึ่งรับศกษิตยทฺร่งฤทฺธิพระบิดา มาอยู่ในไพรพนา
 สิบสี่ปี ก็ถึงยุคที่จะรับศกษิตย ให้ยูเย็นเป็น
 ศุขเกษมศรี พระก็แจ้งเรื่องเริ่มแต่เดิมที่ จะให้

เรื่องรามเกียรติ์

คัมภีร์ด้วยอันใด ซึ่งถ้อยคำพระบิดาประกาศิต
 ดังลิขิตแผ่นภาพหาดบไม่ จะรักษาด้วยพระองค์
 ให้คงไว้ ไม่อาโดยเดชที่ช้วน ฯ ๑๐ คำ ฯ

๑๑ เมื่อหน้ สองพระอาจารย์ฉานขยัน ได้ฟังคำ
 พระองค์ทรงสุพรรณ ถ้อยด้วยมันจิตรจงตรงไป
 ดังหนึ่งชาติเนรุเมรุมาศ คือเงรุมภวาดไม่หวาด
 ไหว กตัญญูผู้เดียวชวาโดย ดังฤไทยจะล้าง
 อสุรา โดยได้อวดคารมาปราบเชิญ ให้อยู่เย็น
 ทุกตำแหน่งแห่งหัด้า เป็นสุดคิดสุดที่จะเจรจา
 ต่างนั่งนงตคาไม่พาที ฯ ๑๑ คำ ฯ เจรจา

๑๒ เมื่อหน้ พระพรตพระดีศครุคเรืองศรี ได้ฟัง
 พระจักราพาที ดังชว้ทรงธรรมจะบรรโดย ต่าง
 กอดบาทบงสุ้พระทรงเดช ชดเนตรแวงถึงหลัง
 ไหว ใ้อ่าองค์พระภูวไนย ถ้าเม้นไม่คั้นหลัง
 ยันคร น้องจะขออยู่ต้นองรองบาท ไท้ริราช

เรื่องรามเกียรติ์

ภุชพงษ์ทรงศร จะสู้เสียชีวาไม่อาวรณ์ แล้ว
ภูรทอทองคำดงโคกกา ๑ ๖ คำ ๑ โอด

๑) เมื่อนั้น พระจักรรัตน์แก้วแววเวหา จึง
พร้อมกอดส่องพระนงยา พระผ่านฟ้าเด่นโคก
โคกก็ แล้วมีบัญชาประกาศิต ดวงชีวิตทรง
ส่องของพี เราเกิดร่วมมิตรวงศ์ต้องคน พร้อม
เทวัญฤษนิมิตมา หวังจะให้ดับเข็ญเย็นโลก
อย่าเศร้าโศกไปเลยฟังพิวว่า พิรับดัตยทรงฤทธิ
พระบิดา จะคืนเข้าอยุทธยาที่จนใจ รู้แล้วว่า
ถ้ามีภักดิ์รักพี แต่จะทิ้งบุรืหากควรไม่ ราษฎร
ชาติเข็ญจะเห็นใคร จงคธาโคดกดับหลังยัง
นคร ๑ ๘ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น พระพรตสุริวงษ์ทรงศร ได้ฟัง
บัญชาชิงอาวรณ์ ชัดกรบนอบคอบวาจา ตัก
คิณ้องที่จะพรากจากบาท ไทริราชนฤเบศร์
เชษฐา จะให้น้องกดับหลังยังภารา จงเช่น

เรื่องรามเกียรติ์

ฆ่าตัวให้บรรดา ทูตพดางทอดองค์ดงกับคัก
 ชมภักตร์ครวญคร่ำรำให้ ดังจะสิ้นชีวิตจรจิตรใจ
 ภูงไยไม่เป่นลัมประดี ๆ ๒ คำ ๆ โอด
 ๑ เมื่อ^๕นั้น ฝ่ายรุกขเทวาเรื่องศรี สติภัยใน
 ดักญ์ศิริ อยู่เป็นที่ตำราญบานวิญญา เห็น
 ทงตองน้องนารายณ์^๕ดุริวงษ์ มาทูลอ้อนวอนองค์
 พระเชษฐา พระรามไม่กดับหลังยังภารา ค่าง
 แดงโศกโศกกาจาบถย์ แม้นเราทงหนึ่งไว้ไม่ทาน
 ทัด นาทิแบดกระษัตริย์จะอาตัญ ไหนจะได้เช่น
 ฆ่าอาธรรม์ ที่มีนหยาบธาในธาตรี ๆ ๒ คำ ๆ
 ๑ คิดแฉ้วเทवादุรารักษ์ ค่างเยี่ยมภักตร์โดย
 ร่องบัญชรศรี สำแดงให้เห็นสิ้นอินทริย์ แฉ้ว
 จึงมีบัญชาว่าไป พระราม^๕นั้นคององค์พระทรง
 นาค เสด็จจากเกษียรสมุทรใหญ่ หวังจะปราบ
 ยุคเข็ญให้เย็นใจ ชอบแต่ให้ทำตามนิมนต์มา
 พระพรตพระดีศรคณชน้อง ไปครอบครอง^๕

เรื่องรามเกียรติ์

บุรไวก่กว่า แดวเซญของค่นงคราญพระมารดา
 เข้าสู้ครือยุทธยาให้ถาวร ๆ ๒ คำ ๆ เจรจา

๑) เมื่อนั้น องค์พระหริวงษ์ทรงศร ได้ฟังผู้
 เทวจำวอน พระดีกรจึงเขยนเอือนวจา ฟัง
 เขาเกิดอนุชยาใจ เทพไทแซ่ซ้องร้องว่า เจ้า
 จงคืนกดับไปในภารา บำรุงเหล่าไพร่ฟ้าประชาช
 ์จะได้ไปบารามปราบเซญ ให้อยู่เย็นเป็นสุข
 เกษมศรี ไม่นานักคอกดกดับดับี่ เราทรงดี
 จะพบประสบบกัน ๆ ๒ คำ ๆ

๑) เมื่อนั้น พระพรตสุริวงษ์รังสรรค์ ได้ฟัง
 ดึงใครมาฟาดฟัน ยันด้วยคำเทวราชประภาษมา
 ให้เราร้อนหญไทยดั่งไฟพิศม์ เป็นลุดคิตที่จะม่อน
 วอนว่า ชดเนตรหลังโหดไยนา จึงต้นของบัญชา
 ด้วยจนาใจ อันกรุงอยุทธยารานี้ เคยเป็นที่รุง
 เรื่องด้วยเมืองใหญ่ กรุงกระษัตริย์เทวสุธาไถย
 ย่อมฟังพาอาไครยทั้งจักรพาพ นชงนดงหงหอย

เรื่องรามเกียรติ์

อันน้อยแต่ ไม่ควรแข่งรำมีสุริยาน ขอดอง
 บาทพระอดตาร นำไปไว้ในสถานอยุธยา ต่าง
 พระองค์ทรงศักดิ์จักรพรรดิ เป็นศรีสวัสดิ์จอม
 เมืองเลื่องลือ จึงจะรับไปตั้งรักษา ไว้คอย
 ทำทรงศักดิ์พระจักรี แม้นถวิลสืบสืบพิภพ
 คำน้องกับพระดีศรุตเรืองศรี ไม่ขออยู่สุดท้าย
 วยขวัญ จะเข้ากองอักษัณนา ฯ ๑๒ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น พระสุริวงษ์องค์นารายณ์นำถา สรว่ม
 ดอดกอดดองอนุชา พัดวงเนตรเชษฐาอย่า
 อารมณ์ เจ้ากดับไปรักษาภาธาไว้ แต่พอให้
 ไพร่ฟ้าสโมสร์ จงระวังทั้งตามพระมารดร ให้
 ถาวรสุขสวัสดิ์กำจัดไทย ตรัสพถางทางหยิบ
 นดองบาท เคยประพาศแดนตงมาส่งให้ แล้ว
 ว่าพี่น้องญาติประสาทไป แทนเหตุไทยในยนาอยู่
 ธานี พระจึงตรัสอำนวยอวยพร ให้ถาวรปรีดี

เรื่องรามเกียรติ์

เปรมเกษมศรี โศคนันทรายชยาราคี แก้ว

เร่งคืนเข้าภารา ๑ ๘ คำ ๑ เสร็จ

๑ เมื่อ ^๕นั้น พระพรตผู้วิงษ์ทรงยศดา น้อม

คำนับรับสนองพระบาทมา เกษมสันต์หรรษาด้วย

ภักดี แล้วว่าน้อมมกรรมจะจำไถด ด้วยถ้อย

คำเทพไทเรื่องศรี จะกินแต่น้ำตาทุกนาที กว่า

ภุมจะคืนไปนคร ๑ ๕ คำ ๑

๑ เมื่อ ^๕นั้น พระนารายณ์ผู้วิงษ์ทรงศรี จึง ^๕เอน

อรรทมรุตศุนทร อย่าทุกขร้อนไศกาฮาโดย

ธรรมดาว่าเกิดในสังสาร ย่อมรำคาญทุกขทัน

หม่นไหม้ อันตัวพื้ที่จ้องเดินไพร ไซ้จะ

ม้วยบรรโดยเมื่อไรมี ว่าแล้วคุชภูชัตถิร พระ

มารดรโถมงามทงตามศรี ถูกขอเชิญองค์พระ

ชนัน คั้นเข้าบุรีให้ปรีดา ๑ ๖ คำ ๑

๑ เมื่อ ^๕นั้น ตามพระชนนียมัยศกา พังรศพจนาดถิ

พระรามมา ต่างแดนไศกไศกาฮาโดย จึงสร่วม

เรื่องรามเกียรติ์

ตอตกอดตามพระอุรวรี ต่างซบถักครีครวญคร่ำ
 รำไห่ อนิจจาจะต้องเดินดำเนินไพร เพราะจะ
 ไปเช่นฆ่าอาชรรพ์ จะลำบากยากแค้นแสนท้อ
 ไทน์จะมีความสุขเกษมสันต์ แม้จะแสนโศกา
 จาบัดย์ จะนับวันคอยเจ้าทุกเพร่ากาย แล้ว
 ปราได้ดีคานารี เจ้าแม่นงามเหมือนดังเดือน
 หงาย จะเดินดงได้ยากลำบากกาย ถ้วนสัตว์
 ร้ายที่ในป่าพนาดี แดนสังสารลูกเอ๋ยไม่เคยเห็น
 ออกจะเด่นชัดขึ้นขวัญหนี เจ้าเบญจกถกถยานารี
 จะราก็ซุ่มซ่อนไม่ต้องการ จงอยู่ด้วยมาตุรงค์
 เกิดหงตักษณณ์ เนาดำนักปรารงค์มาศราชฐาน
 พอชมพดางค่างพระอวดการ กว่่าภูษาจะคืน
 กถบมา ฯ ๓๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางด้ดาเยาวยอดเด่นหา ได้ฟังทั้ง
 ดำพระมารดา กถยานบ่นอบคอบคดี ซึ่งทรง
 พระเมตตาการุญ ขอบพระคุณควรได้ในเกษี

เรื่องรามเกียรติ์

ใช้จะขึ้นชดพระเดาฉนี้   แต่ดูก็เป็นบาทบริจา
 ค้วยได้เคยร่วมศุขทุกช้วน   กับภรรยาธาธา
 ถึงแดนยากจะลำบากกายา   ก็ตามแต่เวรไม่
 อารณ   ๑ ๖ คำ ๑

๑) เมื่อนั้น   ถ้ามพระชนนีศรีสมร   ได้ฟังพระ
 สุนิศาว่าวอน   สักทอนกอนวิญญาด้วยอาไถย
 ใ้อีตคานารีของแม่เฮ้ย   เจ้าทราชมเขยขึ้นจิตร
 พิคมัย   ซึ่งจะตามภักคตาคดาโคด   ไม่อาไถย
 ในชัพชวัน   มิเสียที่ที่เป็นองค์อรรคราช   พระ
 ครักภพถนารถรังสรรค์   จงเพิ่มภูตผาศุขทุก
 นรินทร   อนโรคนอย่าได้มีบ่ทา   ครัดแต่นาง
 อำนวยอวยพร   พระสีกทรงยศไอรดา   ทั้งพระ
 ดักษณฤทชิรุกอนชา   ให้รุ่งเรืองศักดิ์ดาวราฤทธิ
 จะรบสู้ห่มราชไพร   อย่าให้มีใครรอดต่อดิต   จง
 ปราบไปทั่วหมดทศทิศ   ให้ประสิทธิดังไวยกุด
 มา   แปรกระษัตริย์ครัดตั้งเดียวกัน   ต่างโคก

เรื่องรามเกียรติ์

ศัทยโทมนศัสหัสธา ประทับแรมอยู่บรรณศาลา
นับได้ถึงสิบห้าราตรี ฯ ๑๒ คำ ฯ

๑ เมื่อ^๕นั้น พระมหาดาบศัสหัส^๕ตี แจงจิตรว่าพระ
ลักษณะพระจักรี จะไปตั้งอสูร^๕สาธารณ^๕ พระ
พรตพระสัตครคอนุชา จะคืนไปรักษาราชฐาน
ความยินดีดังแรกตำเร็จมาน พระอาจารย์ต่าง
ช่วยอำนวยความสะดวก จงจำเรณูศักดิ์ดาวราฤทธิ บัจจา
มิตรอย่ารอต้อได้ ตั้งเหล่าอาชรรมีให้บรรโดย
ทุกข์โดยอย่าได้มี^๕บ้ทา ว่าแล้วพระมุน^๕ทั้งตั้งองค์
ต่างดาพระหรือวงษ์^๕นาคา เหาะทยานร้อนเรขึ้น
เมฆา ครงไปศาลาพนาโดย ฯ ๑๓ คำ ฯ เสด

๑ เมื่อ^๕นั้น พระพรตพระสัตครคศรีได้ เที่ยงดอง
บาทพระภูวไนย แล้วขึ้นได้พานรัตนัชชาดย์ จึง
จาเพศจากมุน^๕บ้ทา พอสู่ริษาเมืองแรงแสงฉาน
พามาสด้ามองคี่นงคราญ มาถ้ถานที่ตำเกฬัก
โยธี ฯ ๑๔ คำ ฯ เสด

เรื่องรามเกียรติ์

ไฉน จะพากันตั้งญวนไพร่ ฤๅอยู่ในที่บรรณ
ศาลา นื่องหมายจะอยู่รองนตองบาท ไท้ริราช
ภูเบศร์เซษฐา นึกน้อยใจไท้เทพเทวา มาร่ำ
ว่าให้โหดไต่ซู้ดี เตี้ยแรงเกิดร่วมตระกูลประยูร
วงษ์ พระจักรกฤษณ์บุทธีรงค์เรื่องศรี มิได้ตาม
ทรงศักดิ์ด้วยภักดี ไปราวี่เช่นฆ่าพวกสาธารณ์
ต่างกำถ้วญครวญคร่ำรำหา คัจฉาชีวาจะตั้งชาว
แต่แรมทางกลางพงคองคาน จะประมาณได้ดิบห้า
ทิววัน ๗ ๑๖ ค่ำ ๗

๑ ครนลงปลายแควน้อยชอุษา จึงให้หยุคโยธา
ทพนธ์ ด้ยกระษัตริย์กรายกรจรจรัด ๗
สุวรรณพลับพลาสุจี ๗ ๒ ค่ำ ๗ ได้มอ
๑ แด้วมีมรภพจนาคดี ด้ยมหาธมาคยทงด้
จงดงเป็นนครอชณัน ๗ ๓ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗
๒ ค่ำ ๗

เรื่องรามเกียรติ์

- ๑ บัดนี้ ฝ่ายนี้ปรีชาชาญดมร ก็มเกิดำ
คุษฎีชด็กร ตำงรับร่อนมาพด้นทันใด ๑ ๒ คำ ๑
- ๑ จักแจงแบ่งบั้นบันดำน คังปรากการบ้อมคุด
ไสว ทิมต้นมกรมวังคดงใน ทั้งโรงรถช
ไกรพาทิ แด้วให้นำนนิเวศน์เขตรชันธ์ ชื้อ
ปจันตคามบุรีศรี แด่นต้นุกดงมหาชานี้ เปน
ที่ผู้คนไปมา ๑ ๔ คำ ๑
- ๑ เมื่อนั้น พระพรตสุริวงษ์นาคา ครันเด็ร็จ
การจักแจงแต่งภารา พระผ่านฟ้าคุษเกษมเปรม
ปรีดี จิงตำรัดตรีตั้งอนุชา ให้เชิญตำมมารดา
มารศรี ไปยังอยุทธยาชานี้ กับมหามนตรี
สุมันตัน ทั้งพานรัตนทองนตองบาท องค์
พระศรีภวนารถรังสรรค์ ไปไว้ในปราสาทแก้ว
แพรวพรรณ ให้เป็นจรรโตรงดกนักรา แด้ว
น้อมเคียรอกิวันทอญชดี พระชนนีตำมองค์ทรง

เรื่องรามเกียรติ์

ยศกา อันตัวถูกกับพระอนุชา จะอยู่ที่ท่าพระพิ
 ดักร ๑ ๘ คำ ๑ เสร็จ

๑ เมื่อหน้ พระตัดศรตฤทษิรชงศ์ทรงศร ครัน
 รุ่งแจ้งแสงศรวิรุฉว ฆดกรเชญพระชนนี ชน
 รรทันน้อร่ามงามระหง พร้อมอหงศกัถยาสาธ
 ศรี ให้เด็กหมู่พหตมนครี คั้นเข็บร้อยยุกชยา ๑*
 ๕ คำ ๑

๑ มาจะกต่างวทไป ถึงองค์พระหริรักษรังสรศ
 ดำรวมจิตรตามกัจนักษรมี โดยเมตตาคอันธถาวร
 กับตองสุริวงษ์ทรงสวัสดิ อยู่ยังศักดิ์ภูคิงขร ให้
 คั่นถึงองค์พระบิตร เราร้อนหญไทยรันทด มิได้
 จำเรญภาวนา โดยเพศดีทชาดาศ ให้คัตุ้มคตั้ง
 คิงหนึ่งจะเสี่ยพรศ พระทรงยศไม่เป็นศุชสวัสดิ์ ๑
 ๖ คำ ๑

* สัมผัสไม่ต่อกับตอนต่อไป แต่เรื่องต่อกัน เจริใจ
 ว่าทรงพระราชนิพนธ์ตอนละครว

เรื่องรามเกียรติ์

๑ ครั้นถึงคณะพระนักษัตรนี้ พร้อมกันดำเนินที่
เนินผา พาพระตักษณัฐวิงษ์องค์ดีดา ไปวันทา
ทุกพระคุณมุนี ฯ ๒ คำ ฯ เต็ม

๑ แดงมีมธุรสบรรหาร พระอาจารย์ค้อยอยู่
เกษมศรี อันควาจะขอจรดี้ ดำเนินไม้สุ
สบายใจ ฯ ๒ คำ ฯ

๑ บัดนี้ พระมหาตบศน้อยใหญ่ พังพระ
หริวงษ์ผู้ทรงไชย ให้เอาโดยในองค์พระราม่า มีวิ
ที่จะทานทัตชคชวาง ค้างค้างเคี้ยวโหม่นคำ เป็น
สุดจิตจรจำจนพันปัญญา ทุกดีทชาอันวยอดย
พระพร อันศักรห่มุราชโพรี ให้พ่ายแพ้อุทช
ด้วยแสงศร สามพระองค์จึงไปให้ถาวร ทุกช
ร้อนแคว้วคตาศนินรศโกถ ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระจักรมุนีออกมาไสรย ทงดีดา
อนุชาผู้ร่วมใจ ประนมไหว้รับพรพระนักษัตร

เรื่องรามเกียรติ์

ค่างมีปรีดิ์เปรมเกษมสันต์ พระภักตร์ม่วงเพียง
 จันทรทรวงกอด ออกจากดักญูบรรพต เดียว
 ดดตามมรคา ฯ ๕ คำ ฯ เพง
 ชมดง ^๕ เหนือทางหว่างแถวแนวพนม พระชชมจตุบาท
 ๐ กดาคป่า ฝูงถึงถึงได้กันไปมา มหิงษาคดอ
 เกล้าเป็นเหล่ากัน ฝูงกว้างอย่างเืองเต็มระมัด
 ดึงคนัดแผ่นผกคุดกหัน ช้างดำรซึ่มเซาเมามัน
 เดือทยานยัณยันคำรามรน ไกรสรเดินกตางดงดู
 องอาจ จามรดีดาศกนอมชน คชดีหัพพอก
 จรดล หมี่เมินเดินบ่งม้งำมา ถึกเถถึงเวิงว่า
 ในป่าชฎ แรดกั๊กกินหนามตามภาษา ชนน้อย
 ห้อยโหนโยนกายา บ้างเค้นไค้ร้ายพดุกษาหา
 กัน เรไร้องดองในจิมใจเจ้อย ระวังเรือยโหย
 หวนครอญครัน ชมพดางทางเสด็จจรจรัด ตาม
 ๐ ตรีภูเราเซินเนินคีรี ฯ ๑๐ คำ ฯ เชิด

เรื่องรามเกียรติ์

ราช แดเห็นคำดาพระอาจารย์ อัยริมหารเทพเชิง
 ๑ คีร์คีร์ พระนำนางย่างเยองจรดี เขาภูทัก

พระนักพรต ๑ ๒ คำ ๑ เต็มอ

๑ จึงเห็นองค์ทรงฤทธิธิดา มีนางภรรยาเป็น
 ดาบศั คำนับพดวงทางกต่างมัจจุศั พระทรงยศ
 มีนามกรโต อันตระกูลสุริวงษ์พงษ์พันธุ์ อยู่
 เขตราชันันคเรศประเทศไทย แต่มาตั้งสร้างพรต
 อดใจ นับได้ตั้งก่เดือนมีมา ๑ ๔ คำ ๑ เจริจา

๑ เมื่อนั้น พระมหาดาบศัพรตกถา เห็นด้าม
 สุริวงษ์ทรงไธภา ทั้งสองภักตร์จักชณาจะกถกัน
 ต่อองค์อาจร่างรูปจำเรียนเนศร ดังเทเจศร์แบ่ง
 ภาจจากศัวรรค อันโฉมยงทรงลักษณะวิโดย
 วรรณ ดังพระจันทร์ทรงกลดหมดเมฆา จึง
 อ่อนนุรรมัจจุศัอันตุนทร ว่าดูก่อนหนจานรัก
 เสนหา เราต้องศัรณเป็นกระษัตริศา ครองเขตร
 ชันศับุญจาธานี ทรงนามชื่อว่าท้าวสุทัศน์ นาง

เรื่องรามเกียรติ์

กระษัตริย์^๕เปนมเหสี ชื่อว่านางศุไชใจอารี ไร่
ซึ่งบุตรแด่โอรส ละดนมัสมบัติพิศกาน ออก
มาจำเวรญาณเป็นคาบศ อยู่ในหิมวันต์บรรพต
เกินกำหนดหมื่นปีดวงไป ซึ่งตัวเจ้าโอรฆามทั้ง
สามองค์ นามกรสูริวงษ์เป็นไฉน ฤาเดี่ยวเมือง
เคื่องข้องหมองฤไทย จึงบวชเป็นชีไพรเที่ยว
มา ฯ ๑๒ คำ ฯ

๐ เมื่อ^๕นั้น พระศรีภพตบโลกนาถา พังรศ
พจนาคฤพระดิทธา ผ่านฟ้าจึงตอบไปทันที อัน
หลานหรือว่ารามศ นันต์ดาอัครเศษมเหสี โนน
พระลักษณศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ คือศรีอนุชาไชยชาญ
โอรสท้าวทศกรสูริวงษ์ ได้ดำรงอยู่ทวยราชฐาน
เพราะแม่เตยงฤษยาสารารณ เขาวมาดย์ขอด้คัย
พระบิดา ให้ชานออกบวชเป็นคาบศ ดีบตีมีสร้าง
พรคอยู่ในป่า คือครบบตามความสัจย์สัญญา จึง
คืนครองไพร่ฟ้าประชาชิต ฯ ๑๓ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อหนี องค์ท้าวศุภกันฤช พังพระหริรักษ์
จักร์ ยังมีเสนาหาเด้อว่าไป โฉมตรงอยู่ด้วย
โยยกา ซึ่งพิธีภาวนาจะบอกให้ อย่าพากันตั้งญจ
รอนไพร ไปให้ลำบากพระอินทรีย์ ฯ ๕ คำ ฯ

๑ เมื่อหนี พระหริวงษ์ทรงสวัสดิ์ศรีคม พังองค์
พระสีททาเซอพาที อัญชถันนอบเด้อคอบมา
ซึ่งพระองค์ทรงเมตตาการุญ ขอบพระคุณตั้ง
เกล้าเกษา แต่ยังไม่ถัดถิ่นฐานชานภารา คนจะ
มาเร้ารบพพาน ขอทูลตาทาทีปรนิบัติ พอ
ตั้งภักญโญระโหฐาน ให้ประเสริฐเพ็ดดเพดิน
จำเรียมาน พระอาจารย์อยู่เกิดข้าจะตาไป ฯ
๖ คำ ฯ เสรจ

๑ เมื่อหนี พระมหาตบศุใหญ่ พังพระราม
พาทีมาโดย จนใจศุคบัญญัติพาที แต่ตั้ง
นักตรึกตรูกระหนัก ว่าองค์พระหริรักษ์เรื่องศรี
สงครามมาผดายุอสูรี ยืนตั้งไต้ผ่านไต้พัก จึง

เรื่องรามเกียรติ์

อำนาจอำนาจอวยพร ให้ฤทธิรอนแรงเรียดัง
เพลิงกรด บ้างจามีครคิดต่อทวยศ ให้ม้วย
หมดด้วยศรพระจักรี ฯ ๖ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น นางศุโขมาศนั้นศรี พิศโฉมนาง
ด้วนาวรี เป็นที่เพ็ดตพ็ดนจำเรียวใจ รักสุดดัง
บุตรกำเนิดมา เอาสุวรรณมาตายนให้ แล้ว
ตบหลังพลงช่วยอำนาจไชย แม่จงไปเป็นศุข
สถาวร ฯ ๕ คำ ฯ

๑) เมื่อนั้น พระรามราชสุริวงษ์ทรงศร กับพระ
ตักษณศักดิ์ทิษฤทธิรอน ทั้งบงอรองค์ด้วนาวรี
ต่างองค์ทรงมัจฉการดา ทั้งต้องพระมหาฤกษ์
ออกจากอรัญญู จรดคามทางไปกต่างไพร ฯ
๕ คำ ฯ เสด็จ

๑) มาถึงแม่น้ำอัมฤต ด้วยชดเชยอภุกทั้งกว้าง
ใหญ่ หม่อมจกาดเอนกลาดดูคาดไป บ้าง
เดียวได้ผูกพันชธาร ให้ออกย้ายเกษาสองคา

เรื่องรามเกียรติ์

กดอก ฝูงเหราฝ้าตะตอกกระลอกน แต่
 ดันต์ตัวมีจนาธามาญ สักกัณฐกรทีจะข้าม
 คกคา ทั้งตามองค์องหนึ่งหยดพัก เน่าสำนัก
 คันไทรไบหนา รั่มขิดมิดแดงพระสุริยา เย็น
 พระพายชายมาอยู่รวยริน หอมดอกไม้ในคงตั้ง
 เกดร์ ขยายจรเพื่อองพุ่งจรงกดิน บ้างไรยรวง
 เกด็อนกตาดงตาดดิน พระทรงคีตปี่สำราญ
 อินทรีย์ ๑ ๘ คำ ๑

๑๐ ธานี มาจะกต่างบทีไป กิ่งพระไทรเทเวศร์เรือง
 ศรี สถิตย์ในวิมานรัตนบุรี เป็นที่ถาวรแต่ก่อน
 มา แจ้งว่านารายณ์โดยกุด จะไปปราบพอก
 ประยูรย์ษา ครวงนไม่มีนาถา ข้ามมหาจ้งอน
 ษดราร จำจะไปช่วยองค์พระทรงตั้งช้ ให้ข้าม
 ฝั่งสมุทรใหญ่ไพศาล คิดพดวงทางออกจากวิมาน
 เทะทยานมาด้วยกำลังฤทธิ ๑ ๖ คำ ๑ เชิด

เรื่องรามเกียรติ์

๑ รำ ยืนอยู่ยงวิมลที่ แแทบที่ซึ่งดำเนินกพระจักร
กฤษณ์ จึงยกกรเหนือศรีโรโมติก กนิมิต
เรือพัดทันใด ๑ ๒ คำ ๑ ตรี

๒ เสร็จแล้วก็ได้ดอยดอง มาตามท้องกงคา
ชลาไทด หันเหียนเวียนจนตรงต้นไทร ด้วย
อำนาจฤทธิ์ไกรเทวา ๑ ๒ คำ ๑ ตรี

๓ เมื่อนั้น พระพิศณุรักษนาถา แดเห็นเรือ
น้อยดองดอยมา แดวหยุดอยู่ที่ท่าวาริ ยิงระวิ
ษัณห์ได้มณัศ ดังได้ชมสมบัติท้าวโกสัย ขอน
พระลักษมณ์องค์ภักดิ์ ครอบไถลงตรงที่นาถา ๑
๔ คำ ๑ เถมอ

๔ ล่องเรือ เศรษฐัญญาจราฤทธิ ขององค์พระจักร
กฤษณ์นาถา ทั้งเศรทเวญอันศักดิ์ดา พระ
พายพาข้ามจนชดธาร งามดั่งดั่งดำด้าเกาทอง
ค้องคั่นผืนละตอกกระถอกถาน เทพไปรย
บุบผาดูมามาตย์ หอมหวานเกดิอนกถาคดาค

เรื่องรามเกียรติ์

ไป ตัดไว้ในวรินทร์ทั้งหลาย ก็แหวกว่ายห้อม
 ถ้อมมาได้ ดูดังพอกพอดสถไกร เกิดขึ้น
 กตาคาคไปในคงคา ฯ ๖ คำ ฯ โถ้
 ๑๐ ครนถึงฝั่งฟากท่าตำคร ส้มเค็ญพระดีกร
 นาค ก็พาต้องกระษัตริย์ศรีรัตนา ไปตาม
 มรคาพนาดี ฯ ๗ คำ ฯ เพดง
 ๑๑ เดินทางคามหว่างบรรพต เดียวอดคชมหมู่
 บัษย์ นกแซกเค้ามินเค็ด้านางโนรี ระวงไพโร
 ร้องมีระวงคอง ผุงตระไนไก่แก้วดำติกร หงษ์
 ทองเพรียกเรียกหาคณาหงษ์ นกยุงรำหั้นเหียน
 เวียนวง ตระเวนหลงคอยคู่คณาทอง บ้าระบับ
 รุนแผนทั้งแค้นเค็ด้า นกเขาค้างกะเต็นเด่นหาง
 โพรโคกนกอ้อมคองนพวง กองขนข้างหูจ้อ
 คดอกัน ตะขบคุ่มเขาโพทังไก่ฟ้า จากกะพราก
 โภญจากะทาชั้น ก็คือตระเวนร้ายเรื่องเคียง
 ๑๒ ธรรม เเน่ใจวรรณจับหนบเพชรวิธาน หมู

เรื่องรามเกียรติ์

กระดำวายุภักษ์ตั้งถ้อยของ การระเวกเรือยว่อง
 ดำเนียงหวาน พระชมต์ควี่เริงวันชันทาน พระ
 สุริยานเบียงบ้ายชายคี่ ๑ ๓๐ คำ ๑
 ๑ มาจะกดำวบทไป ถึงนางเสาวรีโถมศวี แต่
 คองดำปดมเค็จพระศูดี มาอยู่ที่ดำถวันนั้นชานาน
 แต่ผู้เคียวเป็ดยอเนทรเวทนา เก็บแต่ผลพฤกษา
 เปนอาหาร เจ้าอาไศรยเงื่อมเงาเขาเวภาร ใน
 ถ้ำแก้วสุรการอดงกรณ อันฝูงสัตว์จับบทวิบาท
 ที่ร้ายกาจไม่กรายดำยดมร ครนรุ่งรางต่างศรี
 รวีวร บทจรดำเนินเคินมา ๑ ๒ คำ ๑ เพลง
 ๑ เทียวเค็จควงพวงมยุมาดี ริมวิถึแทบเจิง
 ฤผล แลดบพวงงมกระษัตริฯ ข่างทรงโถม
 โสภการวรรณ องค์หนึ่งงามดีท้าวทอราช ซึ่ง
 เปนจอมเมรุมาศเมืองสุวรรณี องค์หนึ่งค้ำย
 จม้ายพระสุริยาฯ ทรงรถรถผดณันในอัมพร
 บริดทุริษมุดม้องทงธององค์ จอมทรงงามมีอิที

เรื่องรามเกียรติ์

๑) เมื่อนั้น โฉมเฉตาเจ้าวรียอดดงสาร ได้ฟัง
 พระจักราบัญชาการ เยอมาตย์เห็ดยวดบพบภูม
 เพ่งพิณพิศไปให้วงงง จึงทรุดองค์ดงประนค
 บทศรี คิวข้าชื่อว่าเจ้าวรี ร่องซุ้ไทท้าวเจ้า
 โดกา ผิดด้วยหมิ่นประมาทชาติเผ่า พระผ่าน
 เกด้างโทษโทษา ด้าปให้เพลิงไหม้อริญา
 ร้อนแรงแดงด้าดงไฟกัถปี ให้คัวข้ามาทรมา
 ภาย คอยท่าพระนารายณ์รังสรรค์ อดดารมา
 ฝนาญกุมภกันท์ ที่มันเปนเสี้ยนโดกา ข้าจะ
 ได้นำเสด็จพระสักร บทจรไประงับดับเพลิงป่า
 จึงจะพ้นคำด้าปพระอิศรา คั้นไปเมืองฟ้าสุราโดย
 ซึ่งท่านนี้มีศักดิ์สูงรังษ เป็นเผ่าพงษ์ชดยารา
 ไหน ทั้งสำมองค์ทรงเพศเป็นชไฟร เทียมมา
 ไยในป่าพนาถ์ ฯ ๑๒ ค้า ฯ

๑) เมื่อนั้น พระรามศักดิ์สูงรังษเรืองศรี ฟังนาง
 พดางตอบว่าที่ เรานคอพระอดดาร ไอรธท้าว

เรื่องรามเกียรติ์

ทศกรเรื่องเคช ปีนเกษชยทศยาราชฐาน นี
องค์พระดักษมีนงคราญ เขาวมาดย์มาเป็นนาง
ธิดา อันพระยาอนันตภุขงค์ คือองค์พระดักษณ
วิษรฐา คัวเรานี้มีนามว่ารามมา จะเที่ยวไปเช่น
ธำมธร์ ให้สิ้นพาดในกาลกฤษดียุค โดกาจะ
ธาคูกเกษมศรี มาดีเจ้าเราจะรับบับอกคี่ เทอจะ
ได้พันทรมาน ๑ ๘ คำ ๑

๑ เมื่อณ นางเด้าวรีเขาวยอกดงดาร์ พังพระ
จักราบุญราการ นงคราญแแต่เห็นเป็นด็กกร น้อม
เค็ยรกราบดงตรงเบือองบาท พระศรีภูวนารถทรง
ศร์ แด้วนำองค์ทรงยศบทร เยืองย้อนไปตาม
มรรคา ๑ ๔ คำ ๑ เพลง

๑ เมื่อณ พระศรีภพดบโธกนาถา เคินพดาง
ทางกอกกักนา เห็นเพลิงแรงแแต่กดำดงไฟกักบ
ก้องธำเนียงเพียงพุดมกาด พัดเขาจักรวาพถด่ม
ธัน ก้องอากาศมีคคดิมชอุมควัน ทรงธรรมชน

เรื่องรามเกียรติ์

ถ่ายขุนทร้ง งามคังองค์บรมพรหมเมศ์ อันแต่ตั้ง
ประเวศ์ครวไรหงษ์ จึงรักครพตายวาทฤทธิรงค์
พระองค์พาดสายแก้วแดงไป ๑ ๖ คำ ๑ เชิดฉิ่ง

๑ เที่ยงต้นนั้นครันครันโดกา มหาเมฆตกมาทำ
ใหญ่ เพลิงระงับคัมภีร์ดวงทนต์ใด ด้วยกำลัง
ฤทธิไกรพระจักรี ๑ ๒ คำ ๑ รั้ว

๑ เมื่อนั้น นวดนางเสาวรีโฉมศรี ครันเห็นเพลิง
คัมภีร์อันดี อัญชัตตรงภักตร์พระจักรา อันตัวข้า
นี้ใช้ไคพิงบาท พระศรีภพภูวนารถนาถา จึงได้
พันทนต์ทุกขเวทนา ขอทูลดาเฝ้าขุดพระดีกร พระ
ไปปราบฮ่อราที่อาธรรม ให้มารมนมอดม้วยด้วย
แสงศรี จงปรากฏพระยศขจรจร คังพรช้ำ
บาทบทมาดย์ ทูลพดางนางถวายเป็นภุมมา ทัง
พระดิถีษณีนางดีดอยฮอดงดาร ก็ดิ้นนอยชมนน
คักณานต์ ไบ่ดอานไกรดาศศิริ ๑ ๘ คำ ๑ เชิด

เรื่องรามเกียรติ์

๑) เมื่อนั้น พระทริภุชงค์แก้วเรืองศรี ครั้น
 เสร็จสรรพหรั่งคับอัคคี ไปรตนางเสาวรีวิไลยวรรณ
 ทั้งสามกระษัตริย์ผู้วิเศษ ค่างองค์ปรีดิ์เปรมเกษม
 ธานี พระน่านางย่างเยื้องจรจัด โดยอภินิหาร
 ป่าหนาดี่ ๑ & คำ ๑ พระยาเคิน
 ๒) พระสมุห์สุวรรณบรรพต มรกตนิลประ
 คัมภ์ดับดี โรคีร่วงด้วยดวงจินตาคี รัศมีแฉวงวิ
 ษัณษา แฉงรุ่งพุ่งจับมุกดาหาร แก้วประพาพแด
 เต็มทงเจอมณา เป็นหน่อแหลมแซมตังตำฮาง
 คา พระสุริยาธองแก้วคู่แพรวพราย บ้างเป็นแฉ
 รง่อนคู่ฮ้อนรับ แฉงดับดับดัดเป็นขนนาย มีภู
 ห้อยย้อยระย้าสีดาตาย คังฉากร้างระบายตาย
 วิโดย มีวงเวียงเพิงผาดูน่าชม ในกุ่มพินรุ่มงาม
 ไล่ว มีน้ำพุคุดนั้นไป คองคาไหวแฉงคดออก
 ยอกกริน อันคอกวงบุญนาคคีเด็นทงหลาย บ้าง

เรื่องรามเกียรติ์

คดีตายเกิดขจรกดิน หม่อมมรชื่อนชมระงมบิน
พระทรงคีตปรมพดางทางดีตา ฯ ๓๐ คำ ฯ เชิด
รำ
๑ มาถึงอาศรมพระอาจารย์ จำเวญฌมานอยู่
เชิงภูผา ที่ฐานต์อันต์อาดคา ก็เข้าไปวันทาพระ
นักรบศ ๑ ๒ คำ ฯ เต็มอ

๑ เมื่อนั้น องค์พระอิศคะคาบศ เห็นกระษัตริย์
ด้ามองค์ทรงยศ คังพระจันทร์ทรงกลดหมคราคี
งามภักตร์ดักธนาดาวรรณ ผิวพรรณผุดผาด
ประดาดศรี คังสุวรรณสุวรรณแซมแกมมณี ช่าง
เป็นที่เพ็ดเพ็ดินจำเวญคา พดางกระแอมแอม
เขื่อนเขื่อนสุนทร ว่าคุกรทดานรักเด่นหา สุริวงษ์
หงษ์โคไปไหนมา พระภารานามนั้นนินโค โย
ฉนวนบวรเป็นโยคี ด่านนัคคามานี้จะไปไหน ฤ
เดี่ยเมืองเคื่องระคางเป็นอย่างไร จึงมาในแนว
ป่าพนาวัน ๑ ๘ คำ ฯ

เรื่องรามเกียรติ์

๑ เมื่อหนี องค์พระกฤษณรักษวังสระรศ น้อม
 เคียรคานับอภินันท์ ทรงธรรม์ทุดความตามอาการ
 ซึ่งตวงธาปนองทงตององค์ เป็นเผ่าพงษ์ชชิตยา
 มหาสาร ไอรตท้าวทศรถไชยชาญ ได้ผ่าน
 อยุทธยาธานี นามราชชื่อว่าพระราเมศ นี้
 นงคฤษณอัครเศกมเหสี มีนามดีดานารี องค์
 รือพระดกษณอนุชา พระบิคุรงคจะมออบเดอตร
 ฉัตร ให้ตั้งวงษ์จักรพรรดิภาดา นางไทย
 เกษนฉันทา ฤษยาชอตตยพระภุชว จึงตั้งมบัค
 ให้แก่พระพรต ซึ่งเป็นองค์ไอรตตายตมร พระ
 พรตไมครองพระนคร มาว่าวอนให้ชาคินภวรา
 หदानรับตตยทรงฤทธิมิคุเรศ ตั้งนทนเทวดมา
 ใบบ่า ไมอาโดยในควงชีวา ไปกวาจะครบ
 ๑๒ คำ ๑

๑ เมื่อหนี องค์พระยศตะฤษี พังรศพจนนาถ
 พระจักรี พระมุนีนงนกรกโรร ก็ยตั้งว่า

เรื่องรามเกียรติ์

นารายณ์อวดตาร จากเกษียรชดชารสมุทรใหญ่
 จะมาดั่งอาชรรมีให้บรรโดย ต้าใจคงได้เมือง
 โศภค จึงยืมเขื่อนเขื่อนนอรรตริตต้นทร คา
 จะเล่าความก่อนให้แจ่มหมด ด้วยยักษตรีบุร่า
 ใจคด รักษชขอพรเจ้าโดกา ว่าแม่นใคร
 ทุจริตคิดฆ่าฟัน อย่าให้ตรีบุร่าขึ้นตั้งขาร์
 พระองค์ทรงประดำทอสุธา มันเยอหยิ่งหยาบ
 ช้าราว อันเทวานาคาแดมมนุษย์ ไม่ค้ำค่อ
 ฤทธิรุษยักษี ใครใดกร่อนหนักดังอึกค์ พระ
 ศุ่ดีโกรธใจคงไฟกัณท์ จึงยกทศโยธามาตั้งหาร
 จนขุนมารตั้งชีวาอาสัญ แล้วปลดเปิดองเกราะ
 ทรงพระองคณ พระทรงธรรมให้คารักษาไว้
 ถ้าแม่นพระภุชพงษ์วงศ์ประยุร โดยกุดมาทำ
 สังครามใหญ่ ให้เอาเกราะของพระองคณทรง
 ไป ออกชิงไชยกันเทพธำตรร ว่าแต่ด้วย
 เกราะสุรการ ถวายพระของอวตาร จงมี

เรื่องรามเกียรติ์

ไชโยในหมู่สุธา ทั้งไต่ฟ้าอย่าทานฤทธิรอน ฯ

๑๖ คำ ฯ เสร็จ

๑ เมื่อนั้น พระหริรักษจักรพงษ์ทรงศร คำนับ
รับเกราะทรงอดงกรณ์ ทั้งพรทรงศักดิ์พระ
นักรรรม ให้เริงวันชนมได้มนต์ ดังได้ชม
สมบัติในสวรรค์ ตามกระษัตริย์นอมค่านับอภิวันท์
พากันออกจากศาลา ฯ & คำ ฯ เต็มขอ เสร็จ

๑ เดินทางหว่างเวียงเชิงคิงทร จนทินกรดวงดับ
อัญญา แดงพระจันทร์แจ่มจรัสรัถยา ผง
บูชาเพรียกพร้อมสนั่นไพร ก็ชวนสองสุริวงษ์
ทรงอักษรณ์ หยดพักได้ร่มพฤษาใหญ่ พระพาย
พลเกษตรจรใจ บรรรมหัดบระงับไปไพราตรี ฯ
& คำ ฯ กล่อม

๑ เมื่อนั้น องค์ท้าวตหั้ดในขโกสัย เต็ดจ
เหนือทิพอาศน์อินรุจ ในวิมานมณเฑียร
พร้อมพระเมษทงตองค ก็บอหงคังามสรรพ

เรื่องรามเกียรติ์

นางอัม্বর ในราตรีมิได้มัสการ ให้เร้าร้อน
ทฤไทยดงไฟกัณฑ์ จึงตั้งทิพเนตรไปในโลกา
ก็เห็นพระจักรวาลรัศมี กับพระดักษณนางสีดา
พากัน มานอนในไพรวันบรรพต หวังจะ
เสาะแสวงหาที่อาไศรย วิเวกใจโดยเพศพระ
ดาบศ ได้ตั้งกรรมจำเริญทางพรต ขอมอด
จิตรเคร่งบำเพ็ญมาน จำจะสร้างศาลาพระ
อาศรม ให้รื่นรมย์โหระโหฐาน คิดแล้วพาเทพ
บริวาร เหาะทยานรบริดมาบัลพ์ ๑ คำ ๑

โคมเจียน

๑ ครนถรมมิ่งมหาศาล นามกรโคชาวารีศรี
ถิ่นฐานสถอันธอาดดี โถดย์นิมิตที่ศาลา ๑

๒ คำ ๑ ตรี

๑ เกิดขึ้นเป็นตำพระอาศรม รื่นรมด้วย
พรรณพฤกษา พวงมดดอกบานตระการตา ตั้ง
มาดาโนทยานสถานอันทร มีสระเบญจประทุมาน

เรื่องรามเกียรติ์

- ๑๑ มาถึงจึงเห็นอาศรม สูงตระหง่านตามร่ม
 ริมเชิงผา ตามหลังตั้งสถานวิมานฟ้า กำแพง
 ๕๕ กนชนชาติพาไล ที่จงกรมร่วมพื้นโอภาส รุกข
 ชาติรายเรียงเคียงไถว มีดวงดอกออกผลทุกต้น
 ไป ภูวไนยรับรุกช้เข้ากฐี ๑ ๔ คำ ๑ เต็มอ
- ๑๒ เห็นอักษรจากฤทธีไพบาน ว่าทรงศักดิ์มีช้วน
 อันเรื่องศรี ลงมาสรรสร้างไว้ในพงพี เพราะ
 มีน้ำจิตเจตนา หวังจะไว้ให้องค์พระนารายณ์
 ดำนักรายดับทุกข์เป็นสุขา ครั้นอ่านต้นตำรับศรี
 ก็ปรีดา จึงฉนิฉนภักตราบาพที่ แก่นงัดกษณ์
 อรรคสูริวงษ์ นี้อือคำถองค้ท้าวโกสัย ควร
 เราจะอาไศรยอยู่ในนี้ ด้วยถิ่นที่ไกลประเทศเขตร
 นคร ครีตพิตางทางชวณยุพราช กับพระดั๊กษณ์
 นุชนารถทรงศรี ตามองค์ยุรยาครนาตกร บทจร
 ไปตรงคงคา ๑ ๘ คำ ๑ เต็มอ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [๕๑๐๑-๑๕๒/๒,๐๐๐/(๒)]
โทร. ๐-๒๒๑๕-๑๙๙๑-๒, ๐-๒๒๑๘-๓๕๖๓, ๐-๒๒๑๘-๓๕๕๗
นางศรีนทิพย์ นิมิตรมงคล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พฤศจิกายน ๒๕๕๐
<http://www.cuprint.chula.ac.th>